

Jenter og seksualitet i brytningene mellom ulike normer i dagens samfunn

En kvalitativ studie av unge jenters opplevelse av seksualitet og ulike normer i
dagens samfunn.

Av Siri Skommessvik

September 2008
Masteroppgave i pedagogikk
Institutt for pedagogikk og lærerutdanning
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Tromsø

Forord

Arbeidet med prosjektet har gitt meg uvurderlig kunnskap og erfaring på mange områder. Det har vært en krevende men spennende prosess. Temaet jeg har jobbet med har vært en inspirasjon i seg selv, det samme gjelder jentenes fortellinger om deres verden. Det blir ”tomt” fremover, men det var likevel med lettelse jeg satte det siste punktet i oppgaven.

Jeg vil først og fremst takke jentene som jeg intervjuet. Deres fortellinger ga meg mye ny og nyttig kunnskap, først og fremst, for prosjektet, - men også for min rolle som forsker, pedagog, kvinne og mor.

Jeg vil rette en spesiell takk til min veileder Gry Paulgaard, som hjalp meg med å få prosjektet i havn.

Til pappa: Takk for interessante og oppmuntrende samtaler hele veien.

Til venner og familie ellers: Takk for rekreasjon og positiv energi, og til Tor: takk for hjelpen!

Sist men ikke minst vil jeg si takk til min lille Ina (8 år..), som har vært en ekstra inspirasjon og årsak til min interesse for temaet.

1 INNLEDNING	4
1.1 TEMA OG BAKGRUNN FOR PROSJEKTET	4
1.2 OPPGAVENS OPPBYGGING/STRUKTUR	6
2 SEKSUALISERINGEN AV DET OFFENTLIGE ROM	6
2.1 HVA DREIER DET SEG OM OG HVA SIER FORSKNINGEN OM FENOMENET?	6
2.1.1 Seksualiseringens innvirkning på unge jenter.....	7
2.1.2 Gjennomsnittsalderen for samleiedebuten har sunket	8
2.2 KJØNN OG PORNOGRAFI.....	13
2.4 KJØNNEDE FORSKJELLER NÅR DET GJELDER RISIKO FOR Å BLI STEMPLERET	15
2.5 SPØRSMÅLET OM LIKESTILLING	16
3 TEORI	18
3.2 IDENTITET OG SELVOPPFATNING	18
3.2.1 George Herbert Mead.....	19
3.3 KONSTRUKTIVISTISKE PERSPEKTIVER PÅ IDENTITET	22
3.3.1 Pierre Bourdieu	24
3.3.2 Anthony Giddens og Thomas Ziehe.....	25
3.4 SEKSUALITET.....	27
3.4.1 Sexual script.....	29
3.4.2 Seksuell identitet	30
3.4.3 Sexual storytelling.....	31
3.4.4 Majoritetsmisforståelsen	32
3.5 KJØNN	33
3.5.1 Kjønsroller og strukturell undertrykking	35
3.5.2 Å gjøre kjønn.....	37
3.6 INTIMITET OG KJÆRLIGHET	38
3.6.1 Flytende kjærighet	39
4 EGEN FORSKNING, STUDIENS OPPBYGGING OG GJENNOMFØRING	42
4.1 VALG AV METODE OG INFORMANTER	42
4.2 DET KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVJU	44
4.2.1 Kvalitetsbedømming	45
4.2.2 Mitt ståsted i forhold til tema.....	48
4.2.3 Ethiske sider.....	49
4.3 FØR - OG I INTERVJUINGEN	50
5 EGEN OG ANDRES EMPIRI I LYS AV AKTUELLE TEORIER	53
5.1 DET SEKSUALISERTE SAMFUNNET	53
5.1.1 SEKSUALISERINGENS INNVIRKNING PÅ UNGE JENTER	56
5.2.1 De "lause" jentene	60
5.3 KJØNN	63
5.3.1 Kjønnede normer for sjekking og seksuell atferd.....	63
5.3.2 Å være noe "midt imellom"	66
5.3.3 Jentene i pornografien	69
5.4 KJÆRLIGHET OG INTIMITET	72
6 AVSLUTNING	76
6.1 ER DET TRADISJONELLE NORMER, NYE NORMER ELLER BEGGE DELER SOM GJELDER?	76
LITTERATURLISTE:	80
VEDLEGG:	83
INTERVJUGUIDE:.....	83
INFORMASJONSSKRIV:	85

1 Innledning

1.1 Tema og bakgrunn for prosjektet

På førstesiden i Dagbladet lørdag 29.mars 2008 var overskriften ” *Tenåringers DRISTIGE SEX skremmer gutta*”. Ved siden av et bilde som er ment å skulle illustrere den ”frigjorte og dristige jenta” er teksten ”*SJEFER I SENGA: Tenåring er mer og mer styrende i senga, rapporterer sexologene. Det fører til seksuelt usikre gutter*”. Dette er et eksempel på oppfatningen om at det har skjedd betydelige endringer i jenters seksuelle atferd de seneste årene. I artikkelen som utdyper påstandene som er nevnt ovenfor sier blant annet psykiater og sexolog Haakon Aars følgende: *Det var helt klart viktig med feminismens frammarsj på 70-, 80- og 90-tallet, som satte kvinnelig seksualitet på dagsordenen. Men på mange måter er det noe som er gått feil. Menn er blitt hengende etter i sin egen seksualitet, og fokus nå er gjerne på menn som enten tapere eller overgripere. I dag er mange tenåringsjenter veldig fokusert på selvrealisering og egne behov, og lite på de mer ”gammeldagse” feministiske verdiene. De hadde selvsagt mye negativt ved seg, men de var likevel kanskje en del av den femininitet som unge menn ønsker seg, og som delvis er blitt borte i likestillingens navn¹. Med dette kan det se ut som at likestilling, selvrealisering og utvisking av tradisjonelle normer kan være årsak til en endret seksuell atferd, - og opplevelse av seksualitet, blant tenåringsjenter. Dette kan på mange måter sies å være en oppfatning som stadig viser seg både i media og ellers i dag. Det er denne oppfatningen som kan sies å være utgangspunktet for min oppgave. I forbindelse med oppslaget i Dagbladet som er nevnt ovenfor finnes også denne påstanden og oppfatningen; (...) *menn er frustrerte over svært ulike og motstridende forventninger til dem på det seksuelle området. Jentene derimot står fritt til å velge avhengig av hva de måtte ønske. De kan velge å være både aktiv og passiv²*. Jeg stiller da spørsmålet: Er det bare guttene som opplever disse ulike og motstridende forventningene? Hvilke forventninger stilles det til jenter/kvinner i dag? Er det slik at jentene *står fritt* til å velge avhengig av hva de selv måtte ønske? I så fall; hva bør de velge?*

Ulike studier på dette området kan se ut til å utgjøre et noe ambivalent bilde av ungdoms seksualitet og normer knyttet til seksuell atferd. Man snakker om at det har foregått en sterk seksualisering av det offentlige rom de seneste årene, og at dette kan være en av

¹ Dagbladet 29/3-2008:6

² Dagbladet 29/3-2008

årsakene til endret seksuell atferd spesielt blant jenter³. Den nasjonale undersøkelsen ”Ung i Norge”⁴ viser at gjennomsnittsalderen for både jenters og gutters samleiedebut har sunket. Jentenes seksuelle debutalder har sunket fra 17,7 til 16,7 i løpet av en tiårsperiode (1992-2002), for guttene har den ikke sunket riktig så mye (fra 18,5 til 18 år). I følge Willy Pedersen og Svein Ove Samuelson har jentenes seksuelle atferd gjennomgått større endringer enn guttenes i løpet av de siste ti årene. Samtidig viser studier⁵ at det eksisterer forskjeller mellom gutter og jenter når det kommer til hva de kan tillate seg i relasjon til hverandre. I følge Åse Røthing opplever jenter at de samme handlingene ikke får de samme reaksjonene avhengig av om du er gutt eller jente. Jenter opplever fremdeles at de bør følge normer som tilsier en viss puritansk atferd fremfor promiskuøsitet dersom de skal unngå å stemples som ”laus”. Lena Berg har sett på jentenes strategier for å opptre ”riktig” i det seksualiserte landskapet. I følge Berg er den største utfordringen for jenter å balansere på den smale veien mellom ”laus” og ”prippen”, og passere som ”midt imellom”⁶.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg stadig støtt på begrepet *seksualisering*. Dette anvendes ofte for å betegne seksualiseringen av det offentlige rom, og for å belyse ungdoms seksuelle atferd og/eller endringer når det gjelder ungdoms seksuelle atferd. I dette prosjektet vil jeg undersøke hvordan begrepet brukes i dagliglivet, media og faglitteratur. Et viktig spørsmål er hvorvidt seksualiseringen av det offentlige rom bidrar til endret seksuell atferd hos ungdom. Jeg har gjort en empirisk studie av jenters opplevelse av seksualitet og normer i dagens samfunn, for å undersøke hvilke normer som ser ut til å gjelde for unge jenter i dag. Denne vil kunne bidra til å se hvorvidt det er tradisjonelle normer som først og fremst gjelder, eller om man kan si at det har skjedd store normendringer på dette området. Kanskje kan man se begge deler.

I oppgaven er jeg opptatt av å undersøke jentenes opplevelse av seksualitet i dagens samfunn. Hvordan påvirkes unge jenter av de tilsynelatende ambivalente normene, og ikke minst hvordan manøvrerer de i forhold til disse? Har de blitt mer seksuelt frigjorte og promiskuøse eller er de fremdeles opptatt av å bevare en viss uskyld når det gjelder seksualiteten? Er fokusering på jenters seksualitet positivt eller negativt knyttet til

³ Pedersen 2005

⁴ ”Ung i Norge” 2002. Undersøkelsen er basert på to utvalg; med til sammen ca. 11000 ungdommer i alderen 13-19 år. Undersøkelsen ble gjort med ti års mellomrom; i 1992 og i 2002.

⁵ Røthing 2002

⁶ Berg 1999;2002

spørsmål angående likestilling? Har jenter større frihet til å forme sin seksuelle identitet? Dette er noen av spørsmålene jeg vil belyse og forsøke å besvare ved å sammenlikne ulike studier som er gjort på området tidligere, samt se disse studiene i forhold til egne intervjuer av jenter i 10. klasse. Jeg har et sosialkonstruktivistisk perspektiv og vil betrakte identitet, kjønn, seksualitet og intimitet ut fra denne teoretiske retningen.

1.2 Oppgavens oppbygging/struktur

Jeg vil først og fremst prøve å redegjøre for hva ”seksualiseringen av det offentlige rom” innebærer. Dette er et uttrykk som ofte anvendes i offentlige debatter og media generelt i dag, men hva dreier det seg om? I denne sammenheng presenterer jeg tidligere studier/forskning som er relevant for oppgaven og som kan bidra til å belyse seksualiseringen som fenomen. I kapittel 3 presenterer jeg relevant teori. Her vil jeg ta for meg George Herbert Meads teori som vektlegger individets samhandling/interaksjon med andre i utviklingen av egen identitet, samt redegjøre for oppgavens sosialkonstruktivistiske utgangspunkt/perspektiv og se identitet, seksualitet, kjønn og intimitet i lys av dette. I kapittel 4 presenteres valg av metode knyttet til min egen undersøkelse, samt refleksjoner omkring forskningen og min rolle som forsker. Kapittel 5 inneholder både egne intervju og tidligere studier på området, samt analyse/tolkning av disse i forhold til relevant teori. I kapittel 6 oppsummerer jeg studien og drøfter resultatet.

2 Seksualiseringen av det offentlige rom.

2.1 Hva dreier det seg om og hva sier forskningen om fenomenet?

Uttrykket ”seksualiseringen og/eller pornofiseringen av det offentlige rom” brukes for å beskrive oppfatningen om at pornografien, - dens bildespråk og seksuelle koder, infiltrerer hverdagslivet og kulturen i det senmoderne samfunnet⁷. Den tidligere puritanske moralen i den vestlige verden ser på mange måter ut til å ha blitt utfordret og endret siden 60-tallet. En større åpenhet omkring seksualitet og temaer som tidligere tilhørte privatlivet kan sies å ha gjort seksualiteten atskillig mer synlig og akseptert i offentligheten. I musikkvideoer,

⁷ Mårtenson og Månsson 2006:25

reklame, motereportasjer, magasiner også videre brukes bilder, symboler og uttrykk som henviser til det seksuelle universet. De kommersielle mulighetene er samtidig store og stadig mer informasjon om seksualitet, kjærlighet og intimitet kan formidles gjennom media, litteratur og internett. I sammenheng med dette har jeg registrert at enkelte vil hevde at "seksualiteten ser ut til å ha blitt *allment akseptert*". Dette vil jeg derimot være forsiktig med å påstå, ettersom det også eksisterer kritiske debatter og synspunkter når det gjelder åpenheten og kommersialiseringen av seksualiteten. Seksualiseringen kan på mange måter sies å fungere som/være et slags bakteppe for/i denne oppgaven. Jeg vil undersøke hvorvidt, - og/eller i hvor stor grad, fokuseringen på sex (spesielt kvinnelig seksualitet) er sosialt akseptert, normene er endret og man kan hevde at jenter/kvinner er seksuelt frigjorte. På den ene siden viser studier⁸ at det har skjedd betydelige seksuelle atferdsendringer (spesielt blant jenter) de seneste årene, og på den andre siden viser studier⁹ at tradisjonelle normer for seksuell atferd fremdeles er høyst gjeldende. Seksualitetens synlighet i det offentlige rom er merkbar og kan nok på mange måter sies å være akseptert, men i kjølevannet av dette ser det samtidig ut til å ha oppstått en viss motstand og kritikk av seksualiseringen og dens eventuelle konsekvenser. Hva sier dette bildet om jentenes/kvinnenes seksualitet i dagens samfunn? Hva sier det om spørsmål knyttet til kjønn og makt? Sist, men ikke minst, hva sier det om hvilke normer som gjelder for jenter/kvinner på den seksuelle arena?

2.1.1 Seksualiseringens innvirkning på unge jenter

Eksposeringen av pornografi har bidratt til diskusjoner og debatter blant voksne som uttrykker uro for hvilke konsekvenser dette har for dagens barn og ungdom, men det er spesielt seksualiseringens påvirkning på unge jenter som har stått/står i fokus. I 2007 rapporterte en forskergruppe fra American Psychological Association at seksualiseringen har en skadelig effekt på jenters psyke; seksualiseringen kan føre til dårlig/tapt selvtillit, depresjoner, spiseforstyrrelser samt negativ påvirkning på sunn seksuell utvikling. I rapporten, "APA Task Force on the sexualization of girls", står følgende om seksualiseringen som fenomen:

Sexualization occurs when

⁸ Jf. Ung i Norge 2002

⁹ Jf. Berg 1999;2002, Røthing 2002.

- *a person`s value comes only from his or her sexual appeal or behaviour, to the exclusion characteristics;*
- *a person is held to a standard that equates physical attractiveness (narrowly defined) with sexy;*
- *a person is sexually objectified – that is, made into a thing for others` sexual use, rather than as a person with the capacity for independent action and decision making; and/or*
- *sexuality is inappropriately imposed upon a person. All four conditions need not be present one is an indication of sexualization. The fourth condition (the inappropriate imposition) is especially relevant to children. Anyone (girls, boys, men, women) can be sexualized.*¹⁰

I “BarneVakten”¹¹ blir rapportens innhold kommentert under overskriften *Seksualisering skader unge jenter*. Doktor Eileen Zurbriggen, leder i forskergruppen og professor i psykologi ved universitetet i California, blir her sitert fra BBC med følgende:

”Konsekvensene av seksualisering av jenter i media i dag er høyst reelle. Vi har bevis nok til å konkludere at seksualisering har negativ effekt på mange forskjellige områder, inkludert fysisk og mental helse og sunn seksuell utvikling”. Øystein Samnøen, daglig leder i BarneVakten, uttrykker bekymring og sier: ”Ser man på et ungdomsblad eller en musikkvideo ser man raskt at alt handler om sex. De unge øker sitt mediekonsum samtidig som seksualiseringen i media stadig tiltar i styrke. Sannsynligvis har mediene aldri tidligere påvirket de unge i deres identitetsutvikling i en så sterk grad som de gjør i dag”¹².

2.1.2 Gjennomsnittsalderen for samleiedebuten har sunket

Den nasjonale undersøkelsen ”Ung i Norge” (2002) som er gjennomført av NOVA¹³ viser at gjennomsnittsalderen for jenters samleiedebut har sunket fra 17,7 til 16,7 i løpet av en tiårsperiode¹⁴. Det er også en reduksjon i guttenes debutalder, om ikke like kraftig (fra 18,5 år til 18 år). Willy Pedersen og Svein Ove Samuelsen mener at jenters seksuelle atferd har forandret seg mer enn guttenes de siste årene, og at erotikk og sex blir en del av vanlige

¹⁰ APA task Force on the Sexualization of girls, executive summary. 2007

¹¹ BarneVakten/ <http://www.barnevakten.no>

¹² BarneVakten/ <http://www.barnevakten.no>

¹³ Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring

¹⁴ fra 1992 til 2002

jenters liv på en annen måte enn for gutter fra midten av tenårene. I følge studien¹⁵ er det ikke bare gutter som har sex uten å være i et kjærlighetsforhold. Jenter er i dag like (eller mer) tilbøyelige til å bryte den såkalte kjærlighetsnormen. I følge Pedersen gir ikke studien noen konkrete svar på årsakene til det store fallet i jentenes debutalder, men han nevner noen mulige forklaringer/grunner: seksualiseringen av det offentlige rom, endringer i ungdoms bruk av kommunikasjonsteknologi samt feminisme og likestilling. Han hevder at sex i dag tematiseres i film, fjernsyn, blader og aviser, ofte med vekt på teknikk og nytelse. ”Dette kan tenkes å ha svekket normer som bidro til å utsette den seksuelle debuten, men også til å øke forventningene, noen vil si presset, om å ha et aktivt seksualliv”¹⁶. Pedersen sier også at likestillingsprosjektet, som har virket i tre-fire tiår, nå antakeligvis begynner å prege vanlige ungdommers seksualitet. Samtidig påpeker han at normer og verdier på det seksuelle felt overføres på tvers av generasjoner og at dette også spiller inn. Han trekker frem sammenligningen mellom mødrene til tenåringer på 1990-tallet og ungdom ved årtusenskiftet; tenåringer ved årtusenskiftet hadde mødre som var vant til p-piller, samboerskap og lengre tid mellom inngått samliv og første fødsel. De to ulike mødre-generasjonene hadde også ulikt utdanningsnivå, samt ulike verdier og normer i forhold til likestilling¹⁷.

Det er ikke så vanskelig å se at det har skjedd store endringer i jenters seksuelle atferd når gjennomsnittsalderen for jenters samleiedebut har sunket med et helt år i løpet av en tiårsperiode. Dersom en samtidig sammenlikner dette med reduksjonen i guttenes debutalder (1/2 år), så er det også grunn til å kunne si at jentenes seksuelle atferd har endret seg betraktelig mer enn guttenes de siste årene. Hvordan kan endringene på dette området forklares? Som nevnt ovenfor trekker Willy Pedersen frem en kombinasjon av flere ting; seksualiseringen av det offentlige rom, kommunikasjonsteknologi (internett, sms osv.), feminisme og likestilling. Dette kan tenkes å være sannsynlige årsaker til jentenes atferdsendringer når det gjelder seksualitet. Slik jeg ser det er det de samme forholdene som kan diskuteres når man snakker om eventuell bevaring av tradisjonelle kjønnsrollemønstre, synet på kvinnen som objekt og uenigheter omkring kvinners seksuelle frihet, med andre ord; de samme forholdene som kan drøftes når det gjelder både endring og bevaring av tradisjonelle/konservative seksuelle normer. Innebærer

¹⁵ ”Ung i Norge” 2002

¹⁶ Pedersen 2005:71

¹⁷ Pedersen 2005

seksualiseringen økte forventninger og seksuelt press? I så fall; opplever jentene å ha større seksuell frihet i dag? Bidrar seksualiseringen til å fjerne eller opprettholde synet på kvinnen som objekt? Opplever jentene seg som seksuelt aktive eller passive? Hva med kommunikasjonsteknologiens, - spesielt internetts, rolle og funksjon i denne sammenheng? Den reduserte seksuelle debutalderen viser at det har skjedd betydelige endringer i jentenes seksuelle atferd, men hvilke seksuelle normer er det som ligger bak? Dette er spørsmål som jeg vil forsøke å få klarhet i.

2.1.3 Pornografiens massekulturelle mainstreaming

Prosjektet ”Unge, køn og pornografi i Norden” (2006) tar for seg pornografiens stadige ekspansjon og nye kulturelle status de seneste årene. I forbindelse med dette prosjektet er det gjort 9 studier som omhandler ungdoms holdninger til, - og erfaringer med, pornografi. Ungdommene er i alderen 14-18 år. I følge sluttrapporten var hensikten med prosjektet å gi mer kvalifisert viten om eventuelle konsekvenser for barn og ungdom i forbindelse med pornografiens nye kulturelle status. Den endrede kulturelle statusen hevdes blant annet å være et resultat av en stadig pornofisering av det offentlige rom. ” I de senere år er ”pornofisering av det offentlige rom” blevet en fast vending i den offentlige debat i Norden. Vendingen karakteriserer et boom i henvisninger til seksualitet i byrummet og i medieverdenen omkring os”¹⁸. I følge rapporten er det ikke nødvendigvis åpenheten omkring seksualiteten som er et nytt fenomen. Det påpekes at seksualitet og nakenhet har vært et integrert element i de nordiske landenes kultur siden legaliseringen av bildepornografien¹⁹, men at det som er nytt, - og som har bidratt til oppmerksomhet og kritisk debatt i Norden, er pornografiens avtrykk i mediene rundt oss. ”Man kan si at pornografien har fått en ny massekulturell status. Den er gledet fra et relativt lukket univers ud i massekulturen og ind i vores hverdagsliv som et mer alment accepteret og ofte idealisert element”²⁰.

Seksualisering og pornofisering er begreper som blir brukt om hverandre (fotnote: det svenske uttrykket seksualisering kan brukes synonymt med det danske uttrykket

¹⁸ ”Unge,køn og pornografi i norden”/sluttrapport 2006: 12

¹⁹ I 1969 var Danmark det første landet i verden som legaliserte bildepornografien og i 1971 fulgte Sverige etter. Finland har også hatt en liberal pornologivning, mens Norge og Island har vært, - og er, mer restriktive (”Unge,køn og pornografi i norden”/sluttrapporten 2006)

²⁰ ”Unge,køn og pornografi”/sluttrapporten 2006:12

pornofisering²¹, men seksualitet kan ikke sies å være synonymt med pornografi.

Pornofisering dreier seg om den gradvise normaliseringen og avdramatiseringen av pornografien i mediene. Begrepet seksualisering handler om at flere og flere uttrykk og situasjoner i hverdagen tillegges seksuell betydning (fotnote:Unge,køn og pornografi i nordn, mediestudier 2006:180).

Som nevnt tidligere mener jeg det kan diskuteres hvorvidt fokuseringen på sex/seksualitet i det offentlige rom kan sies å være allment akseptert eller ikke. Pornografi har blitt betraktelig mer akseptert som følge av åpenhet, synlighet og fokusering på seksualitet i samfunnet. Man kan si at pornografien har blitt allmenn, i den forstand at den har blitt ”vanlig” eller ”felles for alle” spesielt via internett (lettere tilgjengelig), og legalisering av bildepornografi kan kanskje sies å være uttrykk for allmenn aksept, dersom en betrakter alt som ikke er ulovlig som allment akseptert, men det eksisterer i høyeste grad motstand, uenigheter og kritiske blikk på dette området. Er det kanskje også tenkelig at pornografiens utbredelse skaper stadig *mer* motstand, kritikk og debatt? Individenes, og spesielt kvinnenenes/jentenes, forhold til pornografi kan si noe om normer og normendringer når det gjelder seksualiteten i dagens samfunn. Jeg har derfor valgt å vie dette oppmerksomhet i oppgaven.

I forbindelse med pornografiens endrede kulturelle status benyttet medieforskeren Brian McNair uttrykket ”pornografiens massekulturelle mainstreaming” (”The pornographication of the mainstream”) for å beskrive prosessen. Uttrykket betegner pornografiens avtrykk i massekulturen, hvor det er spesielt to tendenser som viser seg. Man snakker om ”clean-up” og ”fragmenter”. ”Clean-up”- tendensen vises i form av stigende interesse for pornografi i massemediene²². Dette kan en blant annet se på innholdet og historiene i ulike tv-dokumentarer, artikler i dagblader og magasiner også videre. Pornografiens er også synlig ellers i det offentlige rom. Ett eksempel er ”Sexhibition” som har vært arrangert i Oslo hvert år siden 1995. Dette er en erotisk messe som viser mye/alt av det som rører seg innenfor den erotiske verdenen, og som har mange hundre besøkende i løpet av de dagene som den arrangeres. På mange måter kan pornografien sies å ha blitt godkjent som en del av offentligheten og pornomodellene har fått stadig større medieinteresse og aksept. I dag kan det til og med/også se ut som at pornomodeller fremstår som idealer for mange unge. I

²¹ ”Unge,køn og pornografi i nordn”, mediestudier 2006:180

²² ”Unge,køn og pornografi i nordn”, sluttrapport:13)

Norge er dette spesielt synlig med tanke på ”glamourmodellene” og deres status blant unge jenter. Tidligere ville glamourmodellene blitt omtalt som mykpornomodeller. Begrepet ”glamour” kan kanskje si noe om endringer når det gjelder status; hvordan disse jentene betrakter seg selv og/eller hvordan de ønsker å bli betraktet, og ikke minst hvordan media og samfunnet generelt betrakter dem? Porno/pornografi stammer fra det greske ordet *porne*, skjøge og *grafein*, skrive, og omhandler tekster eller bilder som har til formål å være seksuelt eggende. Adjektivet ”pornografisk” er synonymt med begrepet uanstendig eller usedelig. Glamour er synonymt med ytre skjønnhet og prakt, samt sexappeal²³.

”Fragmenter”- tendensen omhandler reklame-, mote- og musikkbransjens bruk av tegn, symboler og estetiske former som ikke nødvendigvis er pornografiske, men som henviser til et pornografisk univers (Unge,køn og pornografi i norden/Sluttrapport:13). Det hele handler om at fragmenter av pornografien glir inn i populærkulturen og gjøres til en integrert del av motebladenes, reklamens og musikkvideoenes bildespråk og innhold. Resultatet (av pornografiens mainstreaming) kan sies å ha blitt en normalisering og idealisering av pornografien i populærkulturen. Brian McNair benytter uttrykket *porno-chic* om denne tendensen. ”Porno-chic is not porn, but the representation of porn in non-pornographic art and culture”²⁴. I denne forbindelse hevdes det derfor at dagens unge i Norden sannsynligvis introduseres for pornografi i yngre alder enn tidligere, at de møter pornografi i flere medier og at de trolig forholder seg annerledes til pornografi enn tidligere generasjoner. *Sandsynligvis må barn og unge forholde sig på andre måder til de kønsbilleder, der som biprodukt af pornografiens masekulturelle gennemslag glider ud i det ungdomskulturelle medieudbud*²⁵.

McNairs beskrivelse av fragmenter-/porno-chic-tendensen dreier seg om pornografiens synlighet og avtrykk i hverdagslivet og kulturen. Seksualiseringen og/eller pornofiseringen dreier seg altså om både seksuelle/pornografiske referanser (fragmenter) i reklamens, musikkens, bladenes og motens estetikk, symboler og uttrykk, men slik jeg ser det også om seksualiteten og pornografien i seg selv. Hvordan påvirkes seksualiteten av seksualiseringen og/eller pornofiseringen? Hvordan påvirker seksualiseringen og/eller pornofiseringen pornografien, og ikke minst normene tilknyttet det pornografiske

²³ Escolas ordbok

²⁴ McNair 2002 i Mårtenson og Månsson 2006:26

²⁵ ”Unge,køn og pornografi i norden”, Sluttrapport:14

universet? Hvordan fremstilles kvinnene i pornografien og hvordan forholder unge jenter seg til dette? Pornografien har blitt lett tilgjengelig og den kan sies å ha fått en mer sentral plass i ungdommenes kultur/ungdomskulturen enn tidligere (spesielt pga internett). Studier²⁶ viser at det har skjedd betydelige endringer når det gjelder jenters forhold til pornografi. Samtidig er tradisjonelle normer knyttet til pornografi også godt synlige.

2.2 Kjønn og pornografi

I studien ”Unge, køn og pornografi i norden” sier ungdommene at det fremdeles eksisterer forskjeller i jentenes og guttenes opplevelse av pornografien, og at dette er naturlig siden pornografien fremstiller kvinnen som underordnet mannen. Ungdommene viser at de er bevisste på dette kjønn – og maktforholdet; på hvordan kvinnerollen og manssrollen fremstilles med ulik makt eller dominans i pornografien. De opplever at det er mannen som i hovedsak styrer og har kontrollen, mens kvinnen stort sett gjør som mannen vil. I denne sammenheng må det nevnes/vil jeg trekke frem at ungdommene også er reflekterte omkring forskjellen mellom pornografi og virkelighetens sex. *Det de ser, ædes ikke rådt. Desuden sker det ikke i et socialt og kulturelt vakuum, hvor andre påvirkningsfaktorer, der kan fungere som modspil til pornografiens skildringer, er fraværende*²⁷

Skillet mellom fiksjon og virkelighet er derimot mer utydelig når det gjelder kroppsideal. Pornografiens kroppsideal farger både guttenes og jentenes ideer om hvordan kroppen skal/bør se ut. Guttene er mer tilbøyelige til å avvise dette, men det kommer likevel frem at de kan føle seg usikre på jentenes meninger om, - og forventninger til, for eksempel penisstørrelse. Jentene i studiene²⁸ snakker om lav selvtilitt i forhold til egen kropp forårsaket/som følge av pornografiens kroppsidealer. Samtidig viser studier av unges selvrepresentasjoner på internett at jentene kopierer softcore/myk pornografiens koder for hva som er kvinnelig, når de iscenesetter seg selv på Internett med tanke på å bli vurdert og bedømt av jevnaldrende. Dette kommer jeg nærmere tilbake til senere. De kjønnsespesifikke forskjellene i ungdommenes forbruk og holdninger til pornografi er tydelige i studien som omhandler unge, køn og pornografi i norden. *Selv om man i tidligere nordisk ungdomsforskning har påpeget eksistensen af en mere mangfoldig seksualitetskultur, der giver unge af begge køn flere valgmuligheder, og selv om vi kan se tendenser til at pigerne*

²⁶ ”Unge,køn og pornografi i norden”, Sluttrapport

²⁷ ”Unge,køn og pornografi i norden”, Sluttrapport:56

²⁸ ”Unge,køn og pornografi i norden”

*nærmer sig drengene i forbrug og holdninger til pornografi, må man alligevel på baggrund af nærværende projekt konkludere at kønnet fortsat er på spil*²⁹ I følge dette prosjektet eksisterer det fremdeles ulikheter mellom guttene og jentene når det gjelder både forbruk av – og holdninger til pornografi. Spørsmålet om hvorvidt det eksisterer en mer mangfoldig seksualitetskultur som gir både guttene og jentene flere valgmuligheter kan sies å være noe av essensen i mitt prosjekt. Har jentene fått større frihet og flere valg på den seksuelle arena? Kan konklusjonen i studien ovenfor sies å være gjeldende for seksualitetskulturen generelt, eller pornografien spesielt?

2.3 Å være noe ”midt imellom”

Sosiologen Lena Berg har intervjuet unge jenter i femtenårsalderen om deres forhold til seksualitet og pornografi³⁰. Hun har sett på hvilke strategier jentene bruker for å opptre/handle ”riktig” i det seksualiserte landskapet. Studien hennes viser at den største utfordringen for jentene er å balansere på den smale veien mellom ”hore” (”slampa”) og ”prippen” (”torris”), og passere som ”midt imellom” (”lagom”). Med andre ord gjelder det å være ”midt imellom” og unngå å havne i enden av veien på enten den ene eller den andre siden³¹. En av strategiene er å ikke ha sex uten å være i et fast forhold (hvor romantiske følelser legitimerer jentenes seksuelle initiativ). En annen strategi er rett og slett å vente på at guttene tar initiativet til sex. Dersom jentene derimot skal ta initiativet gjelder det å velge ”riktig gutt” og å opptre på en diskrete måte slik at ikke noe kan misforstås³².

Normen om å være ”midt imellom” ser også ut til å innvirke på hvordan jentene forholder seg til pornografi. I Lena Bergs studie innrømmet jentene at de kunne tenne på pornografi, men at det ikke var noe de snakket åpent om dersom de ville ha æren i behold. De hadde hele tiden risikoen for å bli stemplet som ”billig” eller vulgær hengende over seg. Disse jentene fremhevet at sex hadde med kjærlighet å gjøre, ikke pornografi. De mente også at pornografien ikke hadde noe med virkeligheten å gjøre. De snakket negativt om pornografien og viste en viss avsky, samtidig som de innrømmet at de tente på porno og at det helt klart ”skjedde saker i kroppen”³³.

²⁹ ”Unge, køn og pornografi i nord”, Sluttrapport:56

³⁰ 1999;2002 Jf. Mårtenson og Månsson,2006

³¹ Mårtenson og Månsson, 2006:46

³² Mårtenson og Månsson, 2006

³³ Mårtenson og Månsson, 2006

At jentene kjenner motstand samtidig som de blir opphisset forklarer Berg med at pornografien er tabubelagt og anses som skittent, og at konsekvensen dermed blir at de føler skam over å reagere kroppslig på pornografi. Samtidig oppfatter de at årsaken til den seksuelle opphisselsen tillegges kroppens ”naturlige” reaksjoner, altså noe de ikke rår over, og at de dermed er uskyldige og fremdeles kan være ”midt imellom”. I følge Berg kan jentenes ambivalens betraktes som et uttrykk for den normative tvangstrøyen som det tradisjonelle mannsdominerte synet på kvinnelighet medfører. Kvinnelig seksuell nytelse aksepteres bare dersom den er knyttet til et følelsesmessig forhold. Dette betyr at det i bunn og grunn er bare guttene som kan nyte pornografi og bli opphisset uten å føle skyld og skam³⁴. Hvordan kan dette tolkes i forhold til jentenes reduserte seksuelle debutalder? Dersom jentene i bunn og grunn opplever at seksuell nytelse bare er akseptert innenfor et følelsesmessig forhold, hvordan kan en da forklare at de har blitt mer tilbøyelige til å gå utenfor ”kjærlighetsnormen”³⁵? Hva med seksualiseringen og/eller pornofiseringen, forventninger og eventuelt press i denne sammenheng? Dersom jentene fremdeles føler skyld og skam i forhold til seksuell nytelse, og/på grunn av at pornografien fremdeles knyttes til noe skittent og er tabubelagt; hva sier det om de tradisjonelle kjønnsrollene? Hva sier det om jentenes seksuelle frihet? Hvordan kan dette tolkes når det gjelder de seksuelle normene som unge jenter forholder seg til i dag? Her kan en kanskje nok en gang se konturene av et ambivalent bilde.

2.4 Kjønnede forskjeller når det gjelder risiko for å bli stemplet

I artikkelen ”Det samme er ikke det samme” tar Åse Røthing opp betydningen av kjønn når det gjelder risikoen for å bli betraktet som ”laus”. Artikkelen bygger på Røthings kvalitative studier/intervjuer av unge kvinner med tilhørighet til kristne miljøer i tenårene, samt liknende trekk som fremkommer i andre studier. Ut fra hennes informanter og annen forskning tolker hun det slik at det kristne miljøet ikke skiller seg betraktelig fra andre ungdomsmiljøer på dette området. I artikkelen fokuserer hun på forskjellene mellom jenter og gutter når det kommer til hva de kan tillate seg i relasjon til hverandre. Jentene opplever begrensninger i forhold til guttene. De samme handlingene får ikke de samme reaksjonene, avhengig av hvilket kjønn du er/har. I følge Røthing eksisterer det utvilsomt kjønnede normer for sjekking, flørting og seksuelle handlinger. Dersom en jente ”hopper fra gutt til

³⁴ Lena Berg 1999;2002 Jf. Mårtensen og Månsson, 2006

³⁵ Pedersen 2005

gutt”, eller ”vingler for mye” slik Røthing sier det, risikerer hun å bli betraktet/stemplet som laus. Slik er det ikke for guttene. Julie i Røthings intervju sier det slik: ” Ja, sånn er det jo alltid: Hvis jenter ligger med mange gutter så er de ”løse på tråden”, mens guttene bare er erobrere (..)”³⁶

2.5 Spørsmålet om likestilling

Debattene og uroen omkring seksualiseringen/pornofiseringen av det offentlige rom omhandler ulike saker. En av de mest sentrale debattene dreier seg om hvordan kjønn og relasjonen mellom kjønnene ofte avspeiles og fremstilles i det seksualiserte/pornografiske bildet. Rollefordelingen viser seg ofte å være den tradisjonelle hvor kvinnen fremstilles som det seksuelle objektet, mens mannen fremstilles som det seksuelle subjektet. I denne sammenheng uttaler Anette Dina Sørensen at det er mulig å se en ”backlash” i forhold til populærkulturens utvikling på 1990-tallet. På den tiden så man visse tendenser til oppløsning av tradisjonelle kjønnsrepresentasjoner. Kvinnene ble fremstilt som kompetente, selvstendige og intellektuelle. Samtidig var det mulig å ” fristille mannlighetens betydning fra forsørgerrollen og makten og i stedet fremstille menn både som seksuelle objekt, avhengige, følsomme, og som omsorgsfulle fedre”³⁷.

Sørensen mener at dagens mangesidige og komplekse bildespråk har blitt presset ut i populærkulturens marginaler. *I stedet beveger vi oss nå tilbake mot et mer tradisjonelt bildespråk og mot ”kvinnelighetens ultimate seksualisering: mot en redusering av kvinnelighetens betydning til sexy”*³⁸. Har seksualiseringen bidratt til å svekke kvinnenes frigjøring fra den tradisjonelle kjønnsrollen? Ser vi en utvikling hvor kvinnelighetens betydning blir redusert fra kompetent, selvstendig og intellektuell til sexy? Dette vil jeg si er noen av de viktigste spørsmålene i forbindelse med seksualiseringens innvirkning på kvinnens seksualitet og kvinnens seksuelle frihet. Debattene omkring seksualiseringen dreier seg ofte om nettopp disse spørsmålene.

³⁶ Røthing ”Det samme er ikke det samme” 2002

³⁷ Sørensen 2003 i Mårtenson og Månsson 2006:27, min oversettelse

³⁸ Mårtenson og Månsson 2006:27

Slik jeg ser det kan de ulike meningene omkring dagens fokusering på jenter/kvinner og sex i hovedsak sies å dreie seg om to ulike oppfatninger; 1) den seksuelle frigjøringen/likestillingen bidrar til å undergrave viktigere verdier i likestillingsspørsmål og, ikke minst, kvinnen generelt, eller 2) det illustrerer den likestilte moderne kvinnens frihet til å uttrykke seg om, - og "leve ut", sin seksualitet. I denne sammenheng vil jeg nevne utgivelsen av boken "Rosa Prosa" (8.mars 2006) og debattene omkring denne. Skribentene og tilhengere av boken mente at den bidro til å løfte frem kvinnens seksualitet. Dette var en mulighet til å vise at kvinner også er seksuelle vesener, - at kvinner også er opptatt av sex og har lyster, behov og fantasier på lik linje med mannen. I følge bidragsyterne var hensikten først og fremst å *nyansere* bildet av jenters seksualitet. De ville vise mangfoldet av ulike seksuelle historier og opplevelser og, ikke minst, fortelle om jenters seksualliv ut fra jenters eget perspektiv. Boken er en av de første i denne sjangeren i Norge, mens det finnes mange bøker om jenters/kvinneres seksualliv beskrevet av menn. Disse kvinnene ville vise historier og opplevelser "i kontrast til den ensidige og sminkede måten den kåte jenta fremstilles på i media i dag, - en slags opposisjon mot den tabloide fremstillingen av jenters seksualitet"³⁹

Kritikken av boken dreide seg blant annet om lanseringsdatoen som var 8. mars. Skeptikerne og/eller motstanderne var kritiske til fokuseringen på jenters kåthet i forbindelse med kvinnedagen. Bidragsyterne ble også kritiserte for å være medie- kåte og selv "spille på sex" for å tjene penger slik tabloidene gjør. Anmelder Cathrine Krøger hadde blant annet dette å si om boka: "Boka har fått syttitallsfeministene til å gremmes over fruktene av sin kamp: Døtre som bruker sin kvinnefrihet til å meske seg i porno og griseord. Ja, for de er ikke redde for å ta stygge ord i munnen, denne gjengen med frilynte damer i slutten av tjuetårene. Her kappes de nærmest i frilyntheit"⁴⁰. Bidragsyterne mente kritikken var bevis på at tradisjonelle holdninger til kvinnerollen fremdeles var godt etablerte/synlige: "Har en jente noe på hjertet, særlig når det har med sex å gjøre, er hun PR-kåt. Målet er å eksponere seg selv, sitt ansikt, sitt underliv. Det er utenkelig at hun prøver å formidle noe annet"⁴¹.

³⁹ Innlegg av bidragsyterne i Dagbladet 18.10.2006

⁴⁰ Dagbladet 20.03.2006

⁴¹ Dagbladet 18.10.2006

Studiene og meningene omkring seksualiseringen og dens konsekvenser er ikke entydige. Det er rom for ulike tolkninger og motstridende/ambivalente bilder. Seksualiseringen av samfunnet er kanskje ikke så vanskelig å se, men konsekvensene av seksualiseringen er det vanskeligere å si noe sikkert om. Forskning på området og aktuelle teorier gjør det likevel mulig å se tendenser, nyanser og, ikke minst, uklarheter. Det er dette som er utgangspunktet for denne oppgaven.

3 Teori

3.1 Sosialkonstruktivisme

Mitt teoretiske utgangspunkt i oppgaven er en sosialkonstruktivistisk forståelse av virkeligheten. Innenfor et sosialkonstruktivistisk perspektiv snakker man ikke om en objektiv virkelighet som er lik for alle, men om hvordan menneskene fortolker og skaper sin virkelighet i interaksjon med andre/omgivelsene. Berger og Luckmann snakker om "social construction of reality" for å beskrive "the process by which people creatively shape reality through social interaction"⁴². All form for kunnskap og læring må relateres til kultur, språk og resten av fellesskapet som mennesket tilhører. I interaksjonen med andre skaper vi vår personlige biografi. "Socialisation results in a personal biography; a persons unique history of thinking, feeling and acting"⁴³. Ut fra dette perspektivet kan samfunnsvitenskapen betraktes som "fortellinger om verden"⁴⁴

Ut fra dette perspektivet vil jeg betrakte jentenes fortellinger om seksualitet og normer i dagens samfunn.

3.2 Identitet og selvoppfatning

Mennesket har en fysisk forankring som biologisk organisme, en sosial og kulturell forankring som deltaker i det samfunnsmessige fellesskapet og en psykisk forankring i de forskjellige kunnskaper, behov, motiver og følelser som utgjør grunnlaget for atferden eller handlingene. I psykologien brukes begrepet personlighet om det som omfatter mest med

⁴² Macionis & Plummer, 2005:158

⁴³ Macionis & Plummer, 2005:161

⁴⁴ A.Prieur: artikkel; Frihet til å forme seg selv?

tanke på helheten i mennesket. Personligheten er helheten av menneskets karakteristiske tanker, følelser og væremåter. Man kan si at personligheten er menneskets måte å ”samordne” og presentere seg selv på overfor omverdenen⁴⁵.

Er personligheten skapt av gener eller miljø, med andre ord er den arvelig – eller miljøbettinget? Jeg vil ikke gå inn på dette spørsmålet, men nevner det ettersom det har vært et omstridt spørsmål blant forskere på området opp gjennom tiden. Ytterpunktene i en darwinistisk, biologisk forståelse av mennesket vil si at mennesket er et ”produkt” av gener og seleksjon/utvelging, med andre ord at vi er styrt av et utvalgt genmateriale for å styrke vår overlevelsesdyktighet. All form for kultur er på en måte tilpassede ”mekanismer” som overlever ut fra størst mulig, direkte eller indirekte, innvirkning på menneskets evne til å produsere barn. En av motpolene til denne forståelsen er den behaviouristiske som sier at det meste kan læres, med andre ord at miljøet er det avgjørende. Tilhengere av de ulike retningene bidrar til å opprettholde motsetningen mellom disse synspunktene, men de fleste av oss vil trolig mene at synspunktene heller utfyller hverandre. I denne oppgaven er det *miljøets* innvirkning på personlighet og seksualitet som vektlegges. Jeg mener det er nødvendig å starte med å se på personlighetsutviklingen for å forstå hvordan jenter opplever, - og opererer innenfor, det seksuelle universet. Slik jeg ser det er seksualitet og seksuell atferd nært knyttet til spørsmålene: Hvem er jeg og/eller hvem vil jeg være? Hvorfor unge jenter for eksempel velger, - eller ikke velger, å ”spille på sex” mener jeg blant annet må betraktes i forhold til dette. I denne sammenheng blir det samtidig naturlig å se på individenes frihet eller valg i formingen av sine identitetsprosjekt/mulighet til å *velge* hvem eller hvordan de vil være. Ut fra et sosialkonstruktivistisk perspektiv vil jeg undersøke hvilke forestillinger om seksualitet og seksuelle normer som dukker opp i unge jenters fortellinger når det gjelder dette. Fortellingene kan si noe om unge jenters opplevelse av seksualiteten og hvilke seksuelle normer som de opplever gjelder, og at de bør følge, i dagens samfunn.

3.2.1 George Herbert Mead

George Herbert Mead anses for å være den fremste representanten for den teoretiske tradisjonen kalt *symbolsk interaksjonisme* (interaksjonslæren). Teorien tar utgangspunkt i

⁴⁵ Imsen, 1991:112

psykologisk behaviorisme⁴⁶ og den filosofiske retningen kalt pragmatisme. Pragmatistenes grunnsyn går ut på at en objektiv virkelighet ikke eksisterer. Virkeligheten skapes i og med de menneskelige handlingene i denne virkeligheten. Symbolsk interaksjonisme har tre viktige elementer fra pragmatismen: 1) *Den åpner for fokusering på selve interaksjonen*⁴⁷ mellom aktøren og dens omgivelser, 2) *den gir en oppfatning av aktøren og omgivelsene som dynamiske prosesser og 3) den fokuserer på viktigheten i at den enkelte aktøren kan fortolke den sosiale verden*⁴⁸

Mead var blant annet opptatt av å vise betydningen av *språket* i interaksjonen mellom individene. Han mente at det i første omgang er gjennom den språklige interaksjonen at mennesket kan bli bevisst på seg selv som et individ. I følge Mead er selvrefleksjon mulig fordi vi er i stand til å "se" oss selv utenfra, gjennom bruk av *symboler* i interaksjonen med andre mennesker og objekter. Det finnes mange "andre" i omgivelsene, men ikke alle er av like stor betydning for selvrefleksjonen. De som er av størst betydning kaller Mead for *de signifikante andre*. Disse opptrer som personer, men representerer også kultur og forståelsesformer. De signifikante andre blir til "den generaliserte andre" når individet generaliserer fra erfaringene med de nære omgivelsene til et større verdensbilde⁴⁹. I dagens samfunn kan media sies å ha fått en sentral rolle når det gjelder barn og unges sosialisering. Reklamen sier for eksempel noe om hva/hvordan og hvem du bør være, det samme gjør personene i media som fremstår som idealer og rollemodeller for barn og unge. I denne oppgaven benytter jeg begrepene "visuelle andre" og "konkrete andre" om de ulike viktige "andre" som påvirker unges personlighetsutvikling. Konkrete andre viser til "nære" personer som individet samhandler med i omgivelsene, mens visuelle andre viser til medias signaler om hvordan de unge helst bør være. Som jeg vil komme tilbake til i analysen er gutter et eksempel på "konkrete andre" som unge jenter forholder seg til i vurderingen og tolkningen av seg selv. Når det gjelder "visuelle andre" benytter jeg begrepet om media i sin helhet, hvor for eksempel "glamourmodeller" viser seg å være sentrale for mange unge jenters vurderinger når det gjelder hvem og hvordan de helst bør, eller vil, være i dag.

⁴⁶ "Når vi studerer mennesket, kan vi bare observere hva som påvirker individet, og atferden som følger av denne påvirkningen. Påvirkningen kalles stimulus, reaksjonen hos individet kalles respons", Imsen, 1991:26

⁴⁷ samhandlingen/ den gjensidige påvirkningen

⁴⁸ Nygaard, 1995:45

⁴⁹ Frønes, 2002:43

I følge Mead skjer vurderingene og beskrivelsen av oss selv på et selvstendig grunnlag, samtidig som vi oppfatter hvordan andre gjør det. Selvoppfatningen rommer altså både ”den sosiale meg”⁵⁰ og ”den egentlige meg”⁵¹. Selvet forstås med dette både som noe subjektivt og noe objektivt⁵². Den subjektive siden av selvet er ubevisst og bevisstgjøres først i det man gjør den til et objekt for kognitiv registrering og vurdering. I det subjektive selvet (Jeget) ligger vår indre motivasjon. Jeget tar initiativ og handler, det har muligheter, skaper og uttrykker vår iboende aktivitet. Ut fra dette blir med andre ord det subjektive og det objektive selvet to ulike faser i selvet: det handlende ubevisste ”Jeg” og det observerte bevisste ”Meg”. Den bevisste selvopplevelsen påvirker, - og er et slags filter for, hva Jeget foretar seg⁵³. Samarbeidet mellom ”Jeg” og ”Meg” kan betraktes som en konstant ”dialog”, der Jegets handlinger påvirkes av Megets vurderinger. Meget kan på denne måten sies å være individets evne til å tenke over seg selv.

Det er som kjent mange ulike teorier som belyser og forklarer identitetsbegrepet men det er ingen av dem, alene, som fremstår med en forklaring som kan sies å være fullstendig eller udiskutabel. Mange av teoriene skiller seg tydelig fra hverandre, samtidig som mange har klare fellestrekk. Sammen kan de utfylle hverandre og gi rom for et nyansert og helhetlig bilde. Jeg forholder meg til et sosialkonstruktivistisk perspektiv på identitet og seksualitet. Dersom menneskene former og formes av samfunnet, hvordan ser man da på samfunnet og samfunnsendringene i forhold til seksualitet og identitet? Har mennesket stor frihet/mange valg eller er friheten/valgene begrenset i denne sammenheng? Dette er sentrale spørsmål som preger/i oppgaven som helhet. Fokuseringen på seksualitet/sex i det offentlige rom kan sies å være en merkbar samfunnsendring. Sannsynligvis har dette en betydning for hvordan unge jenter opplever seksualiteten og ikke minst for hvilke normer som gjelder på dette området. Spørsmålet er om hvorvidt samfunnsendringene kan sies å bidra/ha bidratt til store atferdsendringer og ”nye” normer, eller om det fremdeles eksisterer tradisjonelle normer som i hovedsak legger føringen for unge jenters seksuelle atferd og deres opplevelse av seksualiteten. I denne oppgaven vil jeg undersøke sannsynligheten for at unge jenter befinner seg i et seksuelt landskap som preges av både tradisjon og endring, og

⁵⁰ Den oppfatningen vi tror andre har av oss.

⁵¹ Selvoppfatningen vi har på grunnlag av egen vurdering.

⁵² Selvet som subjekt = I/jeg og selvet som objekt = Me/meg

⁵³ Krange og Øya, 2005:59

som dermed kan bidra til å skape et ambivalent bilde av både normene og seksualiteten. Jeg vil særlig betrakte kjønn og eventuelle kjønnsforskjeller i denne sammenheng.

3.3 Konstruktivistiske perspektiver på identitet

Dersom en tolker kjønn ut fra et sosialkonstruktivistisk perspektiv bunner det hele ut i spørsmål om valg, altså; kjønn er ikke biologisk bestemt, men sosialt. Vi er roller og fortolkninger⁵⁴. Som Simone de Beauvoir sier: du er ikke født kvinne ,du blir det. Dersom en ser identitet som en sosial konstruksjon utelukker man oppfatningen av identitet som en slags kjerne/essens som uttrykkes på ulike måter, for eksempel at kvinner ikke er like opptatt av sex som menn, fordi de er kvinner. Slik små jenter er opptatt av å pynte seg selv, fordi de er jenter. I et konstruktivistisk perspektiv er kvinner *konstruerte* som mindre opptatt av sex enn menn og jenter konstruerte som opptatt av å pynte seg. De er den de er ut fra meningen de får i bestemte sosiale og kulturelle kontekster⁵⁵.

Mennesket konstruerer identiteten i interaksjon med andre. Det forholder seg til andres fortolkninger av en selv (jf Mead). Når en snakker om identitetskonstruksjoner blir spørsmålet om frihet og valg sentralt. Fremtredende modernitetsteoretikere⁵⁶ vil påstå at dagens samfunn er preget av økt individualisering, hvor stikkordene kan sies å være personlig frihet og individuelle valg, - individet kan nærmest sies å være ubundet av sosiale strukturer⁵⁷. Dette er blant annet noe Gry Paulgaard tar opp i artikkelen ”Identitetskonstruksjoner – hvor langt rekker de?”. Paulgaard fremhever at dagens unge ikke er ubundet av sosiale og kulturelle føringer i sine identitetskonstruksjoner og at identitetskonstruksjoner ikke skjer vilkårlig eller tilfeldig. I følge Paulgaard har enkelte konstruksjoner større omfang/betydning og holdbarhet; de er mer grunnleggende enn andre, henger sammen med hverandre og er vanskeligere å endre. I denne sammenheng viser hun til kulturelle forskjeller, kjønnsforskjeller og sosiale klasseforskjeller som videreføres til tross for betydelige samfunnsendringer og individualiseringsteorier⁵⁸. I artikkelen ”Frihet til å forme seg selv” er Annick Prieur inne på det samme. Der tar hun opp sannsynligheten for at mennesket har en mer begrenset mulighet til å konstruere

⁵⁴ A.Prieur: artikkel; Frihet til å forme seg selv?

⁵⁵ Å være jente/kvinne gis en bestemt mening i en bestemt sosial og/eller kulturell kontekst. A.Prieur: artikkel; Frihet til å forme seg selv?

⁵⁶ Giddens, Baumann m.fl.

⁵⁷ Krange og Øya 2005

⁵⁸ Paulgaard 2006

identiteten, uavhengig av andres tolkninger av en selv, når det gjelder kjønn, enn for eksempel når det gjelder politisk eller religiøst ståsted⁵⁹.

I en analyse av kjønnskonstruksjoner blant danske studenter peker Dorte Marie Søndergaard på hvordan man i en samtale kan forstå betydningen av kjønn og allikevel ha problemer med å fastholde dette. I et konstruktivistisk perspektiv på identitet er identiteten aldri et ferdig sluttprodukt, men hele tiden i en prosess; den formes, forhandles og omskapes hele tiden. Søndergaard fremhever likevel tvangen⁶⁰ i denne sammenheng. Når individet skal posisjonere seg i forhold til kjønn kan det ikke velge fritt, men må operere innenfor kulturens grenser. Faren for disintegrasjon eller utstøtelse hvis det posisjonerer seg på måter som ikke kan forstås eller aksepteres er hele tiden til stede⁶¹. Ut fra dette kan kjønn sies å ha stor betydning for identitetskonstruksjonen, både med tanke på andres fortolkninger av en selv og egen vurdering i forhold til disse. Man har ikke muligheten til å velge fritt hvordan man skal ta stilling til kjønn, men må forholde seg til normene som gjelder innenfor kulturen. I dagens samfunn kan en likevel finne eksempler som utfordrer forståelsen og tolkningen av kjønn, og ikke minst valgfriheten i denne sammenheng. Ett eksempel er Espen Benestad Pirellis posisjonering i forhold til kjønn⁶². Slik jeg ser det kan hans/hennes posisjonering i forhold til kjønn på den ene siden betraktes som et akseptert alternativ til den tradisjonelle kjønnsstolkningen/-forståelsen, og dermed et uttrykk for både større valgfrihet og normendringer, men på den andre siden kan ulike former for negativ respons som han har møtt tolkes som tegn på det motsatte. Dette mener jeg på mange måter kan illustrere et noe uklart bilde av hvilke normer som gjelder i dagens samfunn, og ikke minst eventuelle utfordringer som ligger i det å skulle konstruere en identitet på bakgrunn av disse.

Tvetydige signaler om individets frihet og valgmuligheter kan kanskje på mange måter tenkes å bidra til utfordringer når en skal konstruere identiteten? I media og mye av faglitteraturen kan en se at individenes frihet til å forme/skape seg selv, - sin identitet, fremheves. Slik jeg ser det er det dermed sannsynlig at mange opplever at de har stor frihet og mange valg, og at de nærmest oppfordres til å vurdere nøye hvem de er eller vil være for så å skape/forme seg selv uavhengig av kulturens begrensninger og andres vurderinger.

⁵⁹ A.Prieur: artikkel; Frihet til å forme seg selv?

⁶⁰ den samfunnsmessige tvangen, Nygaard 1995:18

⁶¹ Søndergaard i A.Prieur

⁶² transvestitt, i følge filmen "Alt om min far" opplever han seg selv som både mann og kvinne.

Denne friheten trenger ikke å være reell med tanke på faren for negativ respons, disintegrasjon og utstøtelse. For unge jenter som prøver å manøvrere riktig i forhold til seksuelle normer kan de ulike signalene tenkes å virke noe forvirrende. Det hele bunner ut i spørsmålet: I hvor stor grad kan individet bestemme over eller styre sitt identitetsprosjekt?

Forskjellene mellom ulike teorier som beskriver identiteten som en sosial konstruksjon dreier seg blant annet om samfunnets innflytelse på individet, - eller det individuelle. Er kulturen eller samfunnet mer styrende enn det individuelle eller er det omvendt? Jeg vil i denne sammenheng trekke frem to ulike teoretiske retninger som illustrerer dette; den ene hvor individet er mest styrende i forhold til sitt identitetsprosjekt, den andre hvor samfunnet er mest styrende og individet har betydelig mer begrensede muligheter til å forme identiteten. Disse teoriene kan bidra til å se hvorfor normene på den ene siden kan sies/tolkes å være reproduksjoner fra tidligere generasjoner, og på den andre siden uavhengig av tradisjon, ”nye” og representere endring. Jeg trekker i hovedsak frem kjønns betydning i denne sammenheng/forhold til identitetskonstruksjonen. Slik jeg ser det er normene knyttet til kjønn og eventuelle kjønnsforskjeller sentrale for å forklare eller forstå hvordan unge jenter opplever seksualiteten og mulighetene på den seksuelle arena.

3.3.1 Pierre Bourdieu

Pierre Bourdieu forsøkte å forstå, - og vise, hvordan maktreasjoner er utformet og blir reproduisert i moderne samfunn. For Bourdieu er makt noe som knyttes til hvordan samfunnets usagte regler styrer vår atferd i en bestemt retning. I denne sammenheng bruker han begrepene *felt* og *habitus*. Feltbegrepet viser til et avgrenset sted hvor det konkurreres om bestemte verdier, mens habitusbegrepet viser til de kroppsliggjorte væremåtene som er mest hensiktsmessige for å tilegne seg disse verdiene⁶³. Bourdieu bruker habitusbegrepet blant annet for å vise hvordan klasseforskjeller reproduseres i samfunn hvor verdier som likeverd og mangfold samtidig er sentrale. Dette kan sies å være i tråd med det som Paulgaard og Prieur er inne på angående overlevelsen av ulike konstruksjoner, og tradisjonelle normer, til tross for samfunnsendringer og individualiseringsteorier. Bourdieu hevder at årsaken til dette ligger i at vi hele tiden læres opp til å betrakte forskjellene som

⁶³ Lorentzen og Muhleisen 2006:73

naturtliggende tilstander fremfor sosiale konstruksjoner. Dette gjelder også kjønnsforskjeller. Når en kvinne snakker eller oppfører seg som hun gjør er det ikke fordi hun er kvinne, men fordi hun har gjort samfunnets oppfatning av kvinnelighet til en integrert del av sin væremåte⁶⁴.

Bourdieu kan tolkes dit hen at det dreier seg om sosial reproduksjon framfor sosial endring, - og at det er tradisjonen som viser seg mer enn brudd, fornyelse og endring. Dette forklares med at individet har en habitus som er innskrevet i kroppen gjennom tidligere erfaringer. I denne sammenheng trekker han blant annet frem mannsdominansens overlevelse til tross for likestillingstankene i det moderne samfunnet. *”Lidenskapene i den habitus som blir dominert (eks.kjønn), i form av somatisert sosial relasjon eller sosial lov omgjort til inkorporert lov, er ikke av det slaget man kan oppheve ved en enkel viljeanstrengelse, basert på en bevissthet om frigjøring. Det er helt illusorisk å tro at den symbolske vold lar seg overvinne med bevissthetens og viljens våpen alene, fordi dens virkninger og betingelsene for dem er varig innskrevet i kroppens innerste form av disposisjoner”*⁶⁵ Samtidig poengterer han at habitusformen hele tiden er i endring på grunn av nye erfaringer. Endringene er likevel aldri dyptgående ettersom de er basert på fortidens grunnlag. Når det gjelder individenes habitus sier Bourdieu videre: *”Disse systemene av mønstre for oppfattelse, vurdering og handling gjør det mulig å utføre handlinger styrt av praktisk kunnskap, basert på lokalisering og undersøkelse av betingende og konvensjonelle stimuli som de er disponert for å reagere på, og samtidig gjør de det mulig, uten eksplisitt fastsatte mål eller rasjonelle beregninger av midler, å fremkalle tilpassede strategier som hele tiden fornyes, men innenfor de strukturelle begrensninger som de er produkter av, og som definerer dem”*⁶⁶.

3.3.2 Anthony Giddens og Thomas Ziehe

I følge Giddens lever vi i en tid som kan kjennetegnes av en økende opplevelse av å kunne frigjøre seg fra tradisjonelle identitetsskapende kategorier som blant annet kjønn, klasse og alder. Han snakker om den *refleksive modernisering*, - at man er i stand til å fortelle hvordan ens egen identitet er utformet, og begrunne hvorfor ens egen selvforståelse

⁶⁴ Lorentzen og Muhleisen 2006

⁶⁵ Bourdieu 1998/2000, Den maskuline dominans: 48

⁶⁶ Bourdieu 1999, Meditasjoner:144

utvikles og endres. I stedet for å forme våre selv gjennom å ta i bruk foreliggende narrativer (fortellinger) om kjønn, seksuell orientering eller klasse, skaper vi oss selv i en vedvarende og refleksiv prosess, ved å forme våre fortellinger om oss selv⁶⁷. Ut fra dette kan unge jenter i dag se ut til å stå fritt til å skape seg selv uten å nødvendigvis forholde seg til, eller basere valgene på, eksisterende fortellinger og oppfatninger. Ved å kunne se og fortelle hvorfor de er som de er og/eller gjør som de gjør, og begrunne utvikling og endring i deres egen selvforståelse, skaper de seg selv framfor å formes av eksisterende fortellinger.

Når det gjelder seksualitet vil jeg se/forklare atferdsendringer blant kvinner/jenter blant annet i lys av dette. Jentenes seksuelle atferd og opplevelse av seksualitet kan på flere måter betraktes som uttrykk for frigjøring fra tradisjonelle identitetsskapende kategorier; jenter ser ut til å gå bort fra/utenfor kjærlighetsnormen⁶⁸ når de har "one-night-stands"⁶⁹ på lik linje med guttene i dag⁷⁰, redusert seksuell debutalder kan være tegn på at jentene ser bort fra normer som tidligere bidro til å utsette den seksuelle debuten⁷¹ og sist men ikke minst kan jentenes seksuelle poseringer/iscenesettelse på nettet være et eksempel på at jenter ikke bare har blitt mer åpen om sin seksualitet, men at de også uttrykker den, mer eller mindre, tydelig i sine identitetskonstruksjoner.

Ziehe snakker om en *avtradisjoniserende* kultur, - at tradisjonene har mistet sin sterke rolle og kraft. Det er ikke lenger like naturlig å finne svarene på hvordan livet skal eller bør leves i de gamle tradisjonene. I dag er ikke identiteten noe man vokser inn i, men noe det er opp til en selv å finne eller forme. Giddens og Ziehe vektlegger sosiale endringer i samfunnet, individualiseringen og avtradisjoniseringen, som grunnlag for identitetskonstruksjonen. Det er disse som gjør det nødvendig for subjektet å skape seg selv. Identiteten er ikke noe fastlagt, men blir hele tiden til gjennom subjektets refleksive forming av et selv ved svar på spørsmålene "hvem er jeg" og "hvem ønsker jeg å være"?⁷². Ut fra dette kan en tolke det slik at det ikke bare dreier seg om frihet eller mulighet til å velge bort tradisjonen når en former seg selv. Sammen med sosiale endringer handler det om at tradisjonen ikke er like synlig eller åpenbar lenger, og at dette gjør det *nødvendig* for

⁶⁷ Lorentzen og Muhleisen 2006:75

⁶⁸ Jf Pedersen

⁶⁹ tilfeldig sex uten å være i et kjæresteforhold

⁷⁰ Jf "Ung i Norge" 2002

⁷¹ bl.a kjærlighetsnormen, oppfatning om at jenter ikke skal fremstå som seksuelle, promiskuøse osv.

⁷² Lorentzen og Muhleisen 2006

individet å skape seg selv gjennom en refleksiv prosess. Unge jenter er nødt til å reflektere over, – og ta stilling til, ulike inntrykk, signaler og påvirkning fra omgivelsene, for så å kunne se og forstå seg selv på bakgrunn av dette. Innebærer dette bevisste, strategiske og ”selvrealiserende” valg eller ukritiske og mer vilkårlige handlinger når det gjelder seksualitet blant unge jenter i dag? Kanskje begge deler? Jeg vil ta dette i betraktning i tolkningen av jenters fortellinger om seksualitet og hvilke normer som kommer til syne igjennom disse; dreier det seg om kulturell frisetting og individualisering? I så fall; hvordan innvirker dette på unge jenters opplevelse av seksualitet og deres seksuelle atferd i dag?

3.4 Seksualitet

Tradisjonelt sett har samfunnsmedlemmene vært knyttet til samfunnet og hverandre gjennom rettigheter og plikter på det sivile, politiske og sosiale felt. I følge sosiologen Ken Plummer tar ikke ideen om medborgerskapet i betraktning det nye feltet som er mer omfattende; *intimitetens medborgerskap*. Det er formet rundt reproduksjon, intimitet og alle de ulike måtene å organisere disse sidene ved livene våre på. Intimitet og intime relasjoner er tilknyttet normer i samfunnet. Generelt forholder vi oss til rettigheter og plikter for organiseringen av livene våre, på samme måte forholder vi oss til ulike måter å organisere sidene som omhandler intimitet og intime relasjoner (Pedersen 2005). I følge Plummer må vi ta i betraktning de nye offentliggjorte private problemene som omhandler intimitet og intime relasjoner i organiseringen av livene våre, - og det intime, i dag. *”We are witnessing the emergence of all sorts of new” private problems and public troubles” in a relentless flow of media events focusing on personal life*⁷³.

Plummer trekker frem en rekke eksempler på hva han kaller ”Intimate troubles and choices”, problemer og valg tilknyttet det intime/intimiteten, og sier ”Who would have thought at the start of the twentieth century that by its end we would be seriously discussing such matters as”:

- “Intimate troubles” and “choices” around new forms of publicly recognized “family life”. Dette inkluderer spørsmål angående foreldre som ikke bor sammen/enslige foreldre, steforeldre, homofile partnerskap – og ekteskap, bryllup, skillsmisser og

⁷³ Plummer, 2003:7

det å gifte seg flere ganger, arrangerte ekteskap, adopsjon også videre. Ved siden av det tradisjonelle ekteskapet finner vi altså, som Plummer sier; "families of choice".

- "Intimate troubles and choices around genders". Dette gjelder ikke bare nye måter å definere det maskuline og det feminine på, men også det som noen vil kalle "kjønnskriger"⁷⁴; for eksempel seksuell vold, biseksualitet, "drag queens – and kings", homofile fedre også videre.
- "Intimate troubles and choices around infertility, giving birth an "designer babies"". Dette inkluderer teknologiens muligheter – og begrensninger i forhold til sjansen, - og mulighetene, til å kunne bli foreldre (surrogatmødre, eggdonasjon også videre). Her stilles spørsmål som; Hva er en mor? Hva er et barn? Hvorfor få et barn? Hva er en familie?
- "Intimate troubles and choices over the ever wider use of medical technologies and drugs to transform that most central organ of intimacy: the body". Her snakker vi om implantater, kosmetiske operasjoner, impotensmedikamenter som Viagra, abortpillen også videre.
- "Intimate troubles and choices over how to deal with a growing array of unacceptable approaches to intimacy". Dette gjelder seksuell trakassering, seksuelle misbruk av barn/pedofili, voldtekter også videre.
- "Intimate troubles and choices over a whole gallery of new "personal types""; for eksempel sexavhengige, PWAs (people with AIDS), individer som lider av post-traumatisk stress også videre.⁷⁵

Dette er bare noen eksempler på områder som gjelder organiseringen av det intime, og spørsmål tilknyttet dette. Hvordan påvirker disse unge jenters organisering og opplevelse av seksualitet og intimitet i dag? Når man prøver å forstå hvordan unge jenters seksualitet blir, – og har blitt, formet kan dette være relevant. Jeg vil se dette i forhold til refleksive identitesprosjekter samt ulik innflytelse på unge jenters opplevelse av seksualitet i dagens

⁷⁴ "gender wars" jf Plummer

⁷⁵ Plummer,2003: 5-7

samfunn. Eksemplene ovenfor kan tolkes å være samfunnsendringer som både uttrykker/impliserer normendringer og individenes frihet og valg når det gjelder intimitet/seksualitet.

3.4.1 Sexual script

William Simon og John Gagnon bruker begrepet *sexual script* for å fremheve hvordan det seksuelle formes av det sosiale. De flytter fokuset bort fra eventuelle grunnleggende biologiske drifter som mennesket hele tiden ”kontrollerer”, og mener at det vi opplever eller forstår som ”seksuelt”, - og hvordan vi forholder oss til hverandre som seksuelle individer, formes av det livet vi lever i en bestemt kultur. Begrepet er ikke ment slik at man kopierer direkte det som er etablert i kulturen, men at man forhandler og finner frem til individuelle løsninger. Det seksuelle skriptet er *et teoretisk rammeverk som identifiserer med hvem vi kan ha sex, når og hvor vi kan ha det, hva vi kan gjøre, og hvorfor vi kan gjøre det*⁷⁶. Det kan betraktes som et manuskript for seksualitetens når, hvordan, hvorfor og med hvem? Manusene våre lærer vi gjennom den seksuelle sosialiseringen. Hva får oss til å føle oss sexige og/eller attraktive? Hva gjør at vi *ikke* føler oss sexige og/eller attraktive? Når er vi klare for å ha sex? Hvor og når får det skje? Hva gjør vi – og hvem gjør vi det med? Hvem kan ha sex med hvem? Hva betyr sex for menn og kvinner? De seksuelle skriptene er aldri statiske og kan variere avhengig av situasjon, hvem som er involvert og med hvilken erfaring individene går inn i en seksuell situasjon⁷⁷.

Skriptene omhandler altså, mer eller mindre, fastlagte handlingsmønstre. De kan sies å være retningslinjer for hva som er passende og hva som er upassende. Jeg vil si at de kan betraktes som det som er ”vanlig” i ulike seksuelle situasjoner og anledninger. I følge forskning⁷⁸ er det som betraktes som vanlig seksuell atferd blant ungdommer i dag annerledes enn for 10 år tilbake. Jeg vil benytte begrepet når jeg betrakter seksualiteten på de sosiale, mellommenneskelige og individuelle nivåene for dagens unge jenter. De seksuelle skriptene sier mye om normene på den seksuelle arena, - jeg vil si at skriptene på et vis kan sies å *være* normer/normgivende.

⁷⁶ Pedersen 2005

⁷⁷ Mårtenson og Månsson 2006:59

⁷⁸ ”Ung i Norge” (2002)

3.4.2 Seksuell identitet

I følge Willy Pedersen er våre seksuelle identiteter blitt til innenfor en historisk sammenheng, - i et bestemt livsløp. Samtidig er de heterogene, åpne og ubestemte. Hvordan vi opplever vår seksuelle identitet tolkes dermed innenfor en historisk og kulturell ramme. Samtidig påvirkes den seksuelle identiteten av våre handlinger og personlige erfaringer. Den er ikke noe basalt som allerede finnes der, og som nå og da kommer frem eller avsløres, men den formuleres og reformuleres hele tiden gjennom følelser, handlinger og relasjoner⁷⁹. Hvordan jeg opplever min seksuelle identitet tolkes ut fra mine personlige erfaringer og seksuelle relasjoner, men erfaringene og relasjonene eksisterer innenfor en historisk, kulturell og sosial sammenheng som er med på å bestemme disse. *Det dypt intime og personlige formes i et samspill med dem vi samhandler med, men dette møtet finner sted i en bestemt historisk, kulturell og sosial kontekst. Denne konteksten gir rammen for det vi gjør, men den skriver seg også inn i oss – selv når vi er som mest nakne, som mest intime*⁸⁰.

Dersom en skal definere seksuell identitet må en i følge Macionis og Plummer skille mellom begrepene kjønn og seksualitet. På engelsk benyttes begrepet "kjønn" på to måter; "sex" og "gender". Hvordan man er utrustet fra naturens side (biologisk) avgjør hvilket kjønn (sex) man har. "Gender" omhandler den sosiale konstruksjonen av hva som oppfattes som kjønn i samfunnet⁸¹. Når man snakker om seksualitet bruker man ofte ord som lyst og begjær, og den seksuelle identiteten omhandler hvordan man definerer seg selv seksuelt⁸². Det er ikke alltid helt enkelt å skille mellom begrepene "sex" og "gender". Er for eksempel maskulinitet og feminitet biologiske egenskaper som menn og kvinner er disponerte for eller blir de sosialiserte til å identifisere seg med disse? Ikke minst, er begrepene maskulin og feminin begreper som har endret karakter, innhold og mening parallelt med samfunnsendringene? Jeg vil se på utviklingen av unge jenters seksuelle identitet i dagens samfunn, spesielt med tanke på identifiseringen av seg selv som "aktiv" eller "passiv" i forhold til gutter/menn. Begrepet "aktiv" viser i denne sammenheng til det å være initiativtaker når det gjelder flørt eller seksuell handling/atferd, - subjekt framfor objekt. Med dette omhandler begrepet også makt og kontroll. Begrepet "passiv" viser til

⁷⁹ Pedersen 2005

⁸⁰ Pedersen 2005:11

⁸¹ Macionis & Plummer 2002:289

⁸² Macionis & Plummer 2002: 290

det motsatte. Jeg vil betrakte dette for å kunne si noe om hvorvidt tradisjonelle kjønnsroller - og/eller oppfatninger er endret. Har jentene overtatt guttenes roller som ”aktive” på den seksuelle arena? I så fall; har guttene blitt mer ”passive”?

3.4.3 Sexual storytelling

Ken Plummer benytter begrepet ”sexual storytelling” for å vise hvordan seksuelle historier kan bidra til å forme vår seksuelle identitet. Han mener at det i dagens samfunn finnes utallige seksuelle historier som ikke har blitt fortalt tidligere, - altså historier som nå fortelles/slippes ut i det offentlige rom gjennom tv, bøker, aviser og andre medier⁸³.

Historier om egen seksualitet har beveget seg fra det private og intime og ut i offentligheten, og blir på den måten allmenne fortellinger som andre kan knytte seg til. Først og fremst brukes ”sexual storytelling” for å illustrere hvordan offentligheten nå får kjennskap til vonde eller problematiske seksuelle historier som tidligere ble holdt skjult i det private⁸⁴. Det dreier seg om nye historier, men historiene trenger altså ikke nødvendigvis dreie seg om nye fenomener. Dersom en tar homofili som eksempel så vet man at det alltid har eksistert homofile, - forskjellen i dag ligger i at stadig flere homofile står åpent frem og forteller om det. Deres historier har etter hvert blitt vanlige og ser derfor ut til å ha blitt mer sosialt aksepterte.

Historier som enda ikke har blitt fortalt, eller ikke har blitt fortalt ofte nok, og som enda ikke har blitt en del av det ”normale” eller ”vanlige”, vil sannsynligvis være oppsiktsvekkende i det de slippes ut i offentligheten. Historiene til transvestitter eller personer som velger å ”skifte kjønn”/ta kjønnsoperasjoner er eksempler på seksuelle historier som fremdeles vekker oppsikt og som sannsynligvis regnes som noe utenfor det ”normale”. Årsaken til at historier holdes skjult kan antas å være at de (enda) ikke er sosialt aksepterte. I det en ”uvanlig” historie fortelles kan andre kjenne seg igjen, oppleve tilhørighet og forståelse og dermed følge etter med sine historier. De slipper å holde historiene hemmelige og/eller eventuelt undertrykke noe som ikke passer inn eller ikke er akseptert i samfunnet. Historiene trenger ikke nødvendigvis være om noe som mange kan identifisere seg med, men flere får kjennskap til dem og de blir ikke like oppsiktsvekkende.

⁸³ Plummer 2004:217

⁸⁴ eks. fortregning av seksuell legning, voldtekt, kjønnslemlestelse blant muslimske kvinner osv.

Dermed er det mulig at de etter hvert kan bli sosialt aksepterte som en del av det seksuelle mangfoldet i samfunnet.

I dag ser en at "sexual storytelling" ikke bare er gjeldende for historier som er basert på vonde og problematiske hendelser eller situasjoner. Seksuelle historier med positive utgangspunkt, - eller som omhandler positive opplevelser, slippes også ut i offentligheten. Gjennom stadig flere ulike kanaler for seksuell historiefortelling har man muligheten til å dele sine seksuelle tanker, spørsmål og erfaringer. For ungdom er det ofte seksualopplysning som er utgangspunkt for deres historier. Gjennom spørrespalter i ungdomsblader, radio – og tv-programmer, internett også videre kan ungdom stille spørsmål og få svar eller råd fra andre. Her trenger ikke historiene ha et negativt utgangspunkt. Jenter kan for eksempel fortelle om positive seksuelle erfaringer men ønske å vite mer om noe de er usikre på, eller rett og slett bare ønske å gjøre sexen enda bedre. Seksualopplysning og åpenhet omkring seksualitet er positivt og bidrar til mer kunnskap omkring ulike tema og spørsmål som er viktige for ungdom. Åpenheten, diskusjonene og debattene er med på å skape bildet av virkeligheten. Samtidig er det tenkelig at historiene kan bidra til å gjøre bildet av virkeligheten til noe det nødvendigvis ikke er. I denne forbindelse må man se på hvordan mange av historiene om ungdoms seksualitet blir konstruerte. I oppgaven benytter jeg "sexual storytelling" for å belyse hvordan seksuelle historier eventuelt kan bidra til å forme unge jenters seksualitet. Slik jeg ser det kan historiene sies å være normgivende. Dette vil jeg også se i forhold til individualisering; frihet og valg.

3.4.4 Majoritetsmisforståelsen

I 1962 brukte Christie og Hauge begrepet "den store flertallsmisforståelsen" for å beskrive ungdommers overdrevne forestillinger om de jevnaldrenes erfaringer med rusmidler. Undersøkelsene deres viste at den enkelte var tilbøyelig til å tro at "ungdom flest" drakk mer alkohol enn dem selv. I følge Christie og Hauge kunne slike misforståelser skape et fiktivt sosialt press: "Alle tror at de andre gjør det som nesten ingen gjør – og så strever trolig svært mange for å leve opp til myten"⁸⁵ Denne tanken kan kanskje være gjeldende også for ungdommers forestillinger om de jevnaldrenes seksuelle erfaringer?

⁸⁵ Christie og Hauge 1962 i Ungdomsforskning nr.2- 2004

Seksualopplysningen bidrar først og fremst til kunnskap, men den kan også være med på å skape bildet av hva som er vanlig, - hva "alle andre" gjør. I ukeblader og radio har dagens unge mulighet til å få besvart alle mulige spørsmål som omhandler sex/seksualitet. Spesialister på området gir råd, veiledning og faglig riktige svar. Svarene blir små historier om de unges seksualitet, og i denne sammenheng fortalt av voksne sakkyndige med lang seksuell erfaring og et faglig blikk på temaet. Dersom en 14-15 år gammel jente for eksempel spør om oralsex vil hun kanskje få en utfyllende forklaring om dette, og hva som er greit å vite for at det skal være eller bli mest mulig komfortabelt både for henne selv og partneren. Det er ikke sikkert hun har hatt oralsex eller har tenkt å ha det i nærmeste fremtid, men spørsmålet og svaret blir en av flere små historier om hva unge er opptatt av eller hva de eventuelt kan tenkes å ha erfart. I ukeblader og media presenteres også ungdommenes egne historier. Noe av det som de forteller er det nok mange jevnaldrende som kan kjenne seg igjen i, mens noe kanskje også er ukjent eller til og med oppsiktsvekkende for mange. Etter hvert som "uvanlige" historier blir fortalt mange ganger er det tenkelig at de vil gå fra å være marginale til å bli "vanlige". Når noe har blitt fortalt før, og spesielt når det har blitt fortalt flere ganger, så lar man seg kanskje ikke overraske så mye etter hvert. Spørsmålene og historiene som slippes ut i offentligheten er bare en svært liten del av det unge undres over, er opptatt av eller har erfart. De blir likevel noe som de jevnaldrende sannsynligvis tar i betraktning når de gjør seg opp en mening om hva som er "vanlig".

I følge Christie og Hauge kan feilaktige forestillinger av hva som er vanlig, majoritetsmisforståelser, danne press eller forventninger og føre til at man endrer atferd⁸⁶. Kanskje er det grunn til å ta eventuelle majoritetsmisforståelser i betraktning når man ser på ungdoms opplevelse av seksualitet? Er det kanskje et slags fiktivt press ungdom forholder seg til dersom de tøyser grenser? Gjør de "som alle andre", eller som andre forventer av dem, eller er det bare noe de tror?

3.5 Kjønn

Forståelsen av hvordan kvinnen og mannen er, - og hvordan de forholder seg til hverandre, har betydning for hvordan vi tolker og forstår de seksuelle normene og moralen.

⁸⁶ Christie og Hauge 1962 i Ungdomsforskning nr 2 - 2004

Thomas Laqueur mente at ulike forståelser av kjønn må knyttes til tid og sted, - at forståelsen av kjønn endrer seg med tiden. I boken *Making Sex..Body and Gender from the Greeks to Freud* (1990) viste han en teori for å få frem dette. Han skisserte to modeller som han påstod kunne avspeile to grunnleggende ulike forståelser av kjønn: ettkjønnsmodellen og tokjønnsmodellen. Modellene baseres på hvordan kropp og kjønn fortolkes til ulike tider. Laqueur mente at det på 1700-tallet skjedde et grunnleggende skifte i synet på kroppens anatomi og fysiologi, - en endring fra en ettkjønnsmodell til en tokjønnsmodell. Endringen innebar at kjønn gikk over fra å representere en sosiologisk kategori⁸⁷ til å representere en ontologisk kategori⁸⁸. Ettkjønnsmodellen innebar en slags fysiologisk likhetstenkning. Mannen, det mannlige kjønn, representerte mennesket og normen, men kvinnen hadde ikke en fundamental ulik essens. Det dreide seg altså ikke om vesens – eller artsforskjeller mellom kjønnene, men om gradforskjeller på en skala der mannen var på et høyere nivå enn kvinnen. Innenfor ettkjønnsmodellen ble kjønn og kjønnforskjeller heller knyttet til sosial status og sosiale funksjoner enn til grunnleggende biologiske og fysiologiske forskjeller⁸⁹.

Endringene i kjønnsforståelsen i løpet av 1700- og 1800-tallet innebar en forestilling om kvinner og menn som grunnleggende ulike organismer, med grunnleggende ulike naturer, kjønnsidentiteter og legninger. Kjønnforskjellene i tokjønnsmodellen ble knyttet til kjønnenes ulike biologi og fysiologi samt ulike psykologiske egenskaper og sosiale roller. I denne modellen eksiterte mannen og kvinnen som to tydelige kategorier.

Tokjønnsmodellen ble til i en tid da den moderne vitenskapen ble utviklet og spesialisert, og det var spesielt medisinsk og biologisk vitenskap som hadde høy status. Modellen ble dermed fort anerkjent og dominerende. Innenfor denne modellen utforsket ikke bare vitenskapen kvinnekroppen, men den konstruerte kvinnekroppen som mannskroppens motsetning. Kunnskapen om de biologiske forskjellene ble benyttet for å løse en rekke av datidens sosiale og politiske problemer, fra forsvar for den tradisjonelle familien med ulik arbeids-/oppgavefordeling og kvinneundertrykkelse til feministiske og antifeministiske argumenter for en vektlegging av det kvinnelige særpreg⁹⁰.

⁸⁷ kjønn knyttet til status og sosiale funksjoner

⁸⁸ kjønn som iboende essens

⁸⁹ Lorentzen og Muhleisen 2006:44

⁹⁰ Lorentzen og Muhleisen 2006:45

Ved å betrakte kjønnshistorien ut fra overgangen fra en ettkjønnsmodell til en tokjønnsmodell viser Laqueur hvordan kjønnsforståelsen har forandret seg, og hvordan forståelsen av kjønn har betydning for livene man lever som mann eller kvinne og hvilke rettigheter og frihet det innebærer. Forståelsen av kjønn slik den presenteres i tokjønnsmodellen kan se ut til å være vanlig også i samfunnet vårt. I både media og ellers kan en se at det fokuseres mye på forskjellene mellom menn og kvinner i stedet for likhetene mellom dem. I samlivsboken ”Menn er fra Mars kvinner er fra Venus” beskriver John Grey de store forskjellene mellom menn og kvinner, og sier at en nesten skulle tro de ulike kjønnene var fra ulike planeter. Grey fokuserer ikke på *hvorfor* menn og kvinner er så ulike, men på å se ulikhetene og forstå dem. Hvorvidt han mener det i hovedsak dreier seg om biologi og/eller sosiologi er uklart og kanskje opp til leseren å tolke eller bedømme. Boken er uansett et eksempel på en fokusering på forskjellene mellom menn og kvinner som utgangspunkt for å forstå kjønn og hverandre. Det er tenkelig at en slik fokusering på ulikhetene mellom kjønnene kan bidra til å betrakte kjønn som noe arts-/eller vesensforskjellig, - at kjønn ikke er noe man gjør, men noe man *er*. Konstruktivismen vektlegger derimot det motsatte.

Ulike forståelser av kjønn er sentralt i tolkningen av eventuelle kjønnsforskjeller og atferdsendringer når det gjelder seksualitet. Dersom en for eksempel tenker at menn handler ut fra sterkere seksuelle drifter eller behov, som er ulike fra kvinnes, hvordan forklarer man da at kvinner/jenter eventuelt er like, eller mer, seksuelt aktive enn menn/gutter i dag? Man kan ofte høre forklaringer på hvorfor menn og kvinner handler forskjellig med utsagnet: ”Det ligger i menns/kvinnens natur”, med andre ord at kjønn er noe biologisk. Kanskje har denne type overbevisning vært førende for ulik seksuell atferd og seksuelle normer blant gutter og jenter? Kanskje har det hatt betydelig innvirkning på kjønnsrollene – og forskjellene? Dette er noe jeg mener en må betrakte når en snakker om seksuelle normer, eventuelle kjønnsforskjeller, identitetskonstruksjoner og valg.

3.5.1 Kjønnsroller og strukturell undertrykking

Begrepet *kjønnsroller* var utgangspunktet for den første samfunnsvitenskapelige teorien om kjønn⁹¹. Begrepet viste til at kjønn er noe sosialt formet og ikke bare noe biologisk

⁹¹ Lorentzen og Muhleisen 2006:65

bestemt; kjønn blir til ved at individet på grunnlag av sitt biologiske kjønn sosialiseres inn i en kjønnsrolle. I utviklingen av nordisk kjønnsrolleforskning var sosiologen Harriet Holter sentral. Hun var inspirert av *strukturfunksjonalismen* som viser til ulike posisjoner som samfunnet består av, og at det til hver posisjon er knyttet normer og forventninger som sier noe om hvordan personene i de ulike posisjonene skal handle. Sosiologen Talcott Parsons regnes som strukturfunksjonalismens grunnlegger. Han la blant annet vekt på posisjonene innenfor familien og rollefordelingen som var knyttet til kjønnenes ulike oppgaver i reproduksjonen. I familien skulle mannen blant annet være forsørgeren mens kvinnen skulle sørge for oppgaver knyttet til omsorg og kjærlighet. I følge Parsons teori var en slik arbeidsdeling en ”*funksjonell og optimal måte å ordne det spesialiserte samfunnets ulike behov på*”⁹².

Parson knyttet kjønnsrollene til menns og kvinners ulike oppgaver i reproduksjonen, mens Holter og andre nordiske kjønnsrolleforskere brukte kjønnsrollebegrepet til å vise hvordan kjønns spesifikk atferd var noe sosialt lært og at den var mulig å endre. De stilte seg kritiske til strukturfunksjonalismens påstand om rollefordelingens positive funksjoner for individet og samfunnet, og trakk heller frem visse dysfunksjonelle sider ved den moderne kjernefamilien og dens kjønnsarbeidsdeling. I følge Harriet Holter er det ikke slik at mansrollen og kvinnerollen utfyller hverandre i en funksjonell enhet, de er i stedet en ordning som fordeler makt og ressurser ulikt⁹³. Rolleteorien ble kritisert for en rekke ting; 1) selv om den forklarte kjønn som sosialt skapt var det uklart hva som konkret formet rollene, 2) den forklarte ikke subjektive motivasjoner og variasjon mellom kvinner og mellom menn og 3) den forklarte ikke hvorfor noen *ikke* handler i tråd med normene eller hvordan noen øver motstand mot normene. Kjønnrollebegrepet ble etter hvert avløst av nye perspektiver innenfor samfunnsforskningen. Elementer av rolleteorien finnes i det som betegnes som ”myk sosialkonstruktivisme” eller ”doing gender-”perspektiver. Utgangspunktet for disse perspektivene er også at individet handler på bakgrunn av forventninger og normer, men normene betraktes ikke som noe individet internaliserer gjennom sosialiseringen. I disse perspektivene ligger fokuset på hvordan normene hele tiden skapes ved å bli bekreftet, utfordret og reforhandlet i samhandling mellom mennesker⁹⁴.

⁹² Lorentzen og Muhleisen 2006:66

⁹³ Lorentzen og Muhleisen 2006

⁹⁴ Lorentzen og Muhleisen 2006:67

3.5.2 Å gjøre kjønn

I artikkelen “Doing gender” viser Candace West og Don H. Zimmermann hvordan kjønn kan sies å konstrueres. De ser kjønn som den sosiale tvangen til å handle på bestemte måter som omgivelsene kan forstå som enten feminine eller maskuline. Kjønn betraktes her som en rekke kulturelle påbud som individet må følge for å anerkjennes. Kjønn er likevel ikke noe individet kan velge å se bort fra, det er noe man må leve etter i den hverdagslige praksisen dersom man ønsker sosial aksept. Individet forventes å handle på en bestemt måte og handlingene er slik med på å forme eller bestemme kjønn. Kjønn formes altså gjennom ”gjøring” eller praksis. Med dette kan West og Zimmermanns perspektiv kobles til den tidligere kjønnsforskningens fokus på ulikhet og makt. De viser hvordan mellommenneskelige relasjoner er med på å legitimere og opprettholde hierarkiske kjønnsrelasjoner i samfunnet⁹⁵.

Den amerikanske filosofen Judith Butler mener kjønn er *performativt*. Performativitet handler om hvordan språklige og kroppslige ytringer og uttrykk repeterer normene for kjønn og er grunnlag for sosial og kulturell kjønnspraksis⁹⁶. Butler mener kjønnsidentitet er en diskursiv effekt. Å være kvinne eller mann innebærer bestemte måter å repetere bestemte iscenesettelser på. Repetisjonene er normativt regulert, - gjennom iscenesettelsene siteres vanlige måter å opptre som kjønn på⁹⁷. Butler poengterer at kjønn ikke har noen selvstendig væren, man *er* ikke kvinne/mann, men at kjønn gjenkjennes ut fra hvordan man kroppslig, atferdsmessig og språklig iscenesetter seg. Kjønn knyttes altså til estetikk og handling, det skapes gjennom måten vi fremtrer og uttrykker oss på. På denne måten kan man snakke om at vi *gjør* kjønn⁹⁸. Dersom kjønn etableres performativt hvordan kan man da forklare *endringer* i forhold til kjønn? Dersom man blir mann eller kvinne ved å iscenesette seg på bestemte måter innenfor gitte diskurser, er det da mulig å endre seg? Hvordan kan man forklare tilfeller hvor jenter opplever seg som maskuline og gutter som feminine? Butler viser til repetering av normer som en slags sitering, men trekker i denne sammenheng frem muligheten for *feilsitering* og viser da til en strategi som

⁹⁵ Lorentzen og Muhleisen 2006:70

⁹⁶ Butler 1997 og 2004 jf Lorentzen og Muhleisen 2006:57

⁹⁷ for eksempel heteronormativiteten; man iscenesetter seg på gjentakende måter innenfor normer for mannlighet/kvinnelighet og blir dermed gjenkjent som mann/kvinne og får aksept som det

⁹⁸ Lorentsen og Muhleisen 2006

går ut på å omvelte eller undergrave et system innenfra. Kulturen former individene men individene former også kulturen. Det eksisterer hele tiden motstridende kjønnsdiskurser som gjør handling, refleksjon og endring mulig. Ved å bryte med de vanlige forventningene åpnes nye muligheter og betydninger⁹⁹.

Teoriene som omhandler kjønn mener jeg er av stor betydning når en undersøker normer og eventuelle normendringer knyttet til seksualiteten. Slik jeg ser det belyser de ikke bare normene og årsakene til at visse normer oppstår eller eksisterer, de sier også noe om konstruksjoner og jenters valg og frihet i denne sammenheng.

3.6 Intimitet og kjærlighet

Anthony Giddens hevder i boken "Intimitetens forandring" (1992) at intimiteten har forandret seg i det moderne samfunn. Han sier at samfunnet tidligere var preget av "den romantiske kjærligheten" som forutsatte en langvarig og følelsesmessig forbindelse med en annen person¹⁰⁰. I følge Giddens bar dette perspektivet preg av et skjevt maktforhold. I det romantiske bildet på kjærligheten var kvinnen underordnet mannen. Hun ble bundet til hjemmet hvor mannen var overhode og hadde liten kontakt med omverdenen¹⁰¹. Innenfor den romantiske kjærligheten var seksualiteten forbundet med reproduksjon. Giddens hevder det har skjedd en endring fra romantiske idealer til et mer likestilt perspektiv på kjærlighet og seksualitet. Han snakker om "rene relasjoner" og viser da til relasjoner som er preget av seksuell og følelsesmessig likestilling mellom kjønnene. I følge Giddens har utviklingen av "plastisk seksualitet" avgjørende betydning for frigjøringen som ligger i de "rene relasjoner". Den plastiske seksualiteten innebærer at man frigjør seksualiteten fra forplantningens behov, såkalt "desentrert seksualitet"¹⁰². Det er her ikke lenger bare mannens seksuelle behov som vektlegges, kvinner får økt selvbestemmelse og blant annet homoseksualitet og nye seksuelle handlinger blir aksepterte. En kan si at det skjer en demokratisering på det mellommenneskelige området som kan forenes med det offentlige livets demokrati¹⁰³. Denne formen for kjærlighet må være gjensidig tilfredsstillende for

⁹⁹ Lorentzen og Muhleisen 2006:58

¹⁰⁰ Giddens 1992:10

¹⁰¹ Giddens 1992:46

¹⁰² Giddens 1992:10

¹⁰³ Giddens 1992:10

begge parter for å eksistere, og kan med det sies å være noe mer foreløpig enn den romantiske kjærlighetens ”evig din”- tanke.

Når det gjelder Giddens teori må man kanskje diskutere hvorvidt det fortsatt kan sies å eksistere kjønnsforskjeller og mannlig dominans (Jf Bourdieu) i forhold til seksualiteten. Jeg vil i denne oppgaven undersøke hva unge jenters fortellinger om seksualitet, og normene tilknyttet seksualiteten, kan si om dette. I denne sammenheng vil jeg også se om Giddens teori kan sies å være gjeldende for unge jenters opplevelse av kjærlighet og parforhold i dag.

3.6.1 Flytende kjærlighet

Zygmunt Baumann snakker om dagens samfunn som *Den flytende modernitet* (Baumann 2004). I følge Baumann mangler den flytende moderniteten faste elementer. Han trekker blant annet frem ekteskapet som eksempel i denne sammenheng, og sier at ekteskapet ”til døden skiller oss” er en sjeldenhet. I stedet kan ekteskapet i dag betraktes som en løst og, mer eller mindre, uforpliktende kontrakt. Baumann beskriver parforholdet som nåtidens ”rådgivningsboom”, hvor de tydelige rammene har forsvunnet og man trenger eksperthjelp for å finne frem til best mulige løsninger for å få parforhold og ekteskap til å fungere¹⁰⁴. Baumanns bok *Flytende kjærlighet* dreier seg om risikoene og bekymringene knyttet til parforhold og singelliv i den flytende modernitet. I boken fremstilles parforholdet som noe menn og kvinner lengter etter på grunn av frykt for å være alene. De lengter etter tryggheten som parforholdet gir, samtidig som de er på vakt for parforholdet ettersom det gir følelsen av å være bundet for alltid. De ønsker valgfriheten som eksisterer utenfor parforholdet, samtidig som de ønsker tryggheten i et forhold. Manglende evne til å velge mellom tillokkelse og avskrekkelse (håp og frykt) fører til en manglende evne til å handle¹⁰⁵. Baumann betrakter forholdet mellom begjær og kjærlighet som en enten/eller-relasjon. Han hevder at mennesket står overfor et dilemma når det skal velge mellom begjær og kjærlighet, - og at dette gjør det vanskelig for mennesket å handle. Valgene og friheten som ungdom tildeles i moderne teorier kan betraktes som en konsekvens av tradisjonsoppløsningen. De trenger ikke leve livene sine etter tradisjonen(e), - de kan velge selv. De har friheten til å bryte med gamle holdninger, normer og verdier. I følge Baumann

¹⁰⁴ Baumann 2004

¹⁰⁵ Baumann 2004

kan det se ut som at dagens unge har en tendens til å velge ”sex og singelliv” framfor ”kjærlighet og parforhold”. De har vanskelig for å slå seg til ro med tryggheten og konformiteten og søker heller begjær og spenning, - noe nytt. De ønsker på ene siden å stå fritt til å kunne velge en partner, men på den andre siden vil de ikke velge en partner i frykt for å miste friheten. Frihetsfølelsen forsvinner i det valget er tatt, - de må da leve med valget og har ikke muligheten til å velge lenger¹⁰⁶.

For å kunne si seg enig eller uenig i denne teorien er det kanskje et par ting som trenger å avklares litt nærmere. For det første må man se på hvorvidt begjær og kjærlighet er en enten/eller-relasjon, og hvordan parforholdet kan defineres eller betraktes. Her vil nok meningene variere. Mange vil nok for eksempel si at det nettopp er tryggheten og kjærligheten som er grunnlaget for begjæret, og/eller omvendt. Hver og en av oss har individuelle oppfatninger av hva et parforhold innebærer, - og ikke minst hva som legges i begrepene begjær, lidenskap og kjærlighet. Kanskje kan en si at det finnes ulike former for, - eller dimensjoner av, begrepene? For det andre må en se på hvorvidt singellivet først og fremst omhandler begjær og spenning, - og ikke minst på *friheten* og *valget* i forhold til singellivet. Man kan velge å ikke gå inn i, – eller være, i et forhold. Samtidig er det ikke alle som vil si at de har *valgt* å være singel, - de har kanskje ”bare ikke funnet den rette”. Hvis de fikk velge mellom parforholdet og singellivet ville de kanskje heller ønske det første. For de som derimot har valgt singellivet fordi de ønsker å være alene, så er det langt fra alle som vil trekke frem begjær og spenning som viktigste årsak. Noen vil selvsagt finne singeltilværelsen attraktiv på grunn av spenningen som ligger i de løse uforpliktende relasjonene, samt muligheten for å oppleve begjær og intensitet som mange etablerte forhold kanskje mangler, men noen kan tenkes å velge livet som singel rett og slett fordi de bare ønsker å være alene og uten forpliktelser eller krav i forhold til en annen.

Det sentrale i Baumanns teori er at det moderne mennesket står overfor et dilemma; valget mellom begjær eller kjærlighet (singelliv eller parforhold). Menneskene har problemer med å velge *friheten* som ligger utenfor parforholdet eller *tryggheten* som ligger i forholdet, - det ene innebærer tap av det andre¹⁰⁷. Dette mener jeg kan være en høyst reell teori i forståelsen av intimitet, kjærlighet og seksualitet i dagens samfunn, men jeg har tro

¹⁰⁶ Baumann 2004

¹⁰⁷ Baumann 2004

på at den eventuelt er mer gjeldende, - eller beskrivende, for perioden som kommer *etter* ungdomstiden. I følge forskning¹⁰⁸ har dagens ungdom sex uten nødvendigvis å være i et fast forhold. Det antydes også at de sannsynligvis har mer seksuell erfaring enn ungdom for 10-20 år siden. Ut fra dette er det mange som kanskje kan tenkes å leve et "sex og singelliv". Det ser likevel ikke ut til at dagens ungdom lever slik fordi de har *valgt å beholde friheten*. For jentene ser det fremdeles ut til å være ett valg som gjelder; kjærligheten.

Teoriene som jeg har presentert ovenfor vil jeg benytte i tolkningen av unge jenters fortellinger om seksualitet, - og hvordan seksualiteten oppleves, i dagens samfunn. I forhold til dette vil jeg undersøke hvilke normer jentene ser ut til å følge; dreier det seg i hovedsak om etablerte normer eller ser det ut til å ha skjedd store normendringer når det gjelder jenters opplevelse av seksualitet?

¹⁰⁸ Jf "Ung i Norge" 2002

DEL 2

4 Egen forskning, studiens oppbygging og gjennomføring

4.1 Valg av metode og informanter

Hvordan få en best mulig forståelse av normene som gjelder blant unge jenter i dag? Jeg valgte å gjøre kvalitative forskningsintervju med jenter i alderen 15-16 år for å få et innblikk i dette. Jentene gikk i tiende klasse ved en av ungdomskolene i Tromsø. I forkant av intervjuene valgte jeg å ha et møte med ungdommene for å informere om prosjektet. I denne sammenheng bestemte jeg meg for å benytte både individuelle intervju¹⁰⁹ og gruppeintervju¹¹⁰. I utgangspunktet så jeg for meg at individuelle intervju ville være best egnet. Ville ungdommene være ærlige og våge å si hva de mente om dette temaet i en gruppe? Ville jeg ikke risikere at svarene ble farget av de andres holdninger og meninger, eller at noen ikke ville våge å si noe som helst? Det kunne selvsagt ikke utelukkes. Det kunne likevel også tenkes at ungdommene ville være ærlige i en gruppesamtale nettopp fordi de ikke var alene og dermed kunne få støtte av andre som tenkte og følte det samme. Det kunne også tenkes at både like og ulike meninger ville komme bedre til syne og at flere ville våge å si hva de mente i et gruppeintervju. Dessuten kunne det rett og slett være interessant å se hvordan ungdommer snakker seg imellom om denne type spørsmål og tema.

Jeg valgte å ha et møte med elevene for å finne informantene mine. Her ble jeg overrasket over engasjementet og interessen som møtte meg. Jeg hadde fått en time til rådighet av klassens kontaktlærer for å snakke om temaet og prosjektet. Det tok ikke lang tid før interessante diskusjoner var i gang. Samtlige av klassens elever deltok med stort engasjement, guttene så vel som jentene. Jeg skjønnte fort at temaet var noe som engasjerer dagens ungdom og at det er noe de ønsker å snakke om. Det var også her jeg ble i tvil om jeg kanskje hadde gjort en feilvurdering i forhold til prosjektet; burde jeg inkludere gutter også som informanter i mine intervjuer? Kunne guttenes opplevelse av jenter og seksualitet

¹⁰⁹ samtale med en

¹¹⁰ samtale med flere

bidra til å nyanserer bildet ytterligere og dermed gi et bedre tolkningsgrunnlag for oppgaven? Jeg betrakter gutter som signifikante konkrete andre i jentenes identitetskonstruksjoner, og ser guttenes opplevelse av jenter og seksualitet som noe viktig både for jenters opplevelse av seksualitet og deres seksuelle atferd. Burde jeg kanskje tolke guttenes fortellinger i forhold til jentenes for å bedre kunne undersøke normer og eventuelle normendringer i dagens samfunn? Jeg vurderte dette, men slo det fra meg på grunn av praktiske årsaker. Det ville bli et større prosjekt som jeg i denne omgang ikke hadde tid til. Etter endt informasjonsmøte fikk jentene selv være med på å avgjøre om vi skulle gjøre individuelle – eller gruppeintervju. Vi ble enige om å benytte begge variantene. På den måten ville jeg sannsynligvis legge forholdene til rette for at alle kunne føle seg komfortable og gi best mulige intervjuer.

Jeg valgte informanter i alderen 15-16 år av flere årsaker. For det første eksisterer det generelt lite kunnskap om ungdoms egne opplevelser, holdninger og tanker knyttet til seksualiseringen som fenomen. Ungdommene selv bør få muligheten til å bidra i samtaler og diskusjoner omkring temaet og, ikke minst, i beskrivelsen av deres egen verden. For det andre er dette en aldersgruppe som står i en spesiell situasjon i forhold til det seksuelle landskapet; de står på terskelen, - eller har akkurat beveget seg, inn i det. De seksuelle erfaringene er begrensede samtidig som de befinner seg i en fase preget av nysgjerrighet og utprøving. Sist men ikke minst undrer kanskje ungdom i denne alderen seg spesielt over spørsmålene: hvem er jeg og/eller hvem vil jeg være? I denne sammenheng er fokuseringen på sex i dagens samfunn høyst relevant. Hvilken betydning har seksualiseringen for disse spørsmålene? Lar ungdom seg støpe inn i en seksualisert form eller et bilde skapt av media og andre? Hvordan påvirkes selvfølelsen og identiteten av verdiene og levesettet som seksualiseringen fører med seg, og eksisterer det andre/tradisjonelle normer som er av like stor eller større betydning?

Primært er intervjuene ment å skulle reflektere tanker og holdninger blant ”vanlige” jenter og ikke blant særskilte risikoutsatte grupper. Jeg har til en viss grad forholdt meg til dette. Ingen av jentene ble valgt ut på grunn av spesielle avvik fra det ”vanlige”¹¹¹, - men

¹¹¹ atferdsvansker/sosiale eller emosjonelle vansker, rusproblemer osv

spørsmålet blir naturligvis; hvem er ”vanlige” jenter? Det er vel nettopp noe av det jeg prøver å finne ut av.

4.2 Det kvalitative forskningsintervju

Hensikten med et kvalitativt forskningsintervju er å forsøke å forstå verden fra intervjupersonenes side, å få frem betydningen av folks erfaringer, og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer. *Et intervju er bokstavelig talt et ”inter view” og innebærer en meningsutveksling mellom to personer som samtaler om et tema som opptar dem begge*¹¹². Å konversere er en grunnleggende form for menneskelig kommunikasjon. Gjennom samtale kan vi få innsikt i andres erfaringer, følelser, håp og drømmer, - deres livsverden, og vil dermed kunne lære dem å kjenne. Det finnes ulike former for samtale¹¹³ og hver av dem har egne regler og teknikker. Forskningsintervjuet er basert på den hverdagslige samtalen, men det er en *faglig* samtale som følger reglene gjeldende innenfor denne genren. Samtalen er preget av en systematisk spørremetode, refleksjon over spørsmålenes mål og form, metodisk bevissthet, oppmerksomhet når det gjelder dynamikken i interaksjonen, kritisk innstilling også videre¹¹⁴.

Jeg benyttet det *halvstrukturerte livsverden-intervjuet* som er en fenomenologisk inspirert intervjuform basert på deskriptive (beskrivende) studier av menneskets bevissthet/livsverden. Kvale definerer dette som: *et intervju som har som mål å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden, med henblikk på fortolkning av de beskrevne fenomenene*¹¹⁵. I et slikt intervju vil hensikten være å formulere spørsmål som gir intervjupersonen mulighet til å beskrive egne erfaringer på en ”fri måte” og med egne ord. Jeg utformet to intervjuguider; en med prosjektets viktigste tematiske spørsmål og en med forslag til konkrete intervju spørsmål som kunne bidra til å besvare forskningsspørsmålene. Forskningsspørsmålene hadde en noe abstrakt akademisk form¹¹⁶, mens spørsmålene i intervjusituasjonen hadde en deskriptiv, konkret og enkel form¹¹⁷. Intervjuene kan sies å

¹¹² Kvale 1997:17

¹¹³ hverdagslig, faglig, litterær også videre

¹¹⁴ Kvale, 1997

¹¹⁵ Kvale 1997:21

¹¹⁶ for eksempel; Eksisterer det kjønnete normer for flørting/sjekking i dagens samfunn?

¹¹⁷ for eksempel; Flørter/sjekker jenter og gutter like mye? Forventes det at guttene skal sjekke opp jentene, eller omvendt?

være åpne i det at jeg fokuserte på enkelte temaer uten noen fast rekkefølge, og at informantenes svar til en viss grad la føringen for neste spørsmål. Jeg forholdt meg til temaene og spørsmålene som jeg hadde i intervjuguiden, men informantenes svar bidro også til andre spørsmål. Jeg var opptatt av å ikke uttrykke fordømmende eller moralske holdninger i forhold til temaene. I denne sammenheng poengterte jeg at det er mange måter ”å se det på”, og at det er nettopp det som gjør temaene interessante. Jeg ville vise en nysgjerrig og åpen holdning og innledet intervjuene med å si at det er intervjupersonen som er ekspert på sitt eget liv, - det er dette livet jeg vil lære noe om.

4.2.1 Kvalitetsbedømming

Kvale sier at ”validering avhenger av den håndverksmessige kvaliteten på undersøkelsen, hvor funnene kontinuerlig må sjekkes, utspørres og tolkes teoretisk”¹¹⁸. Han drøfter tre sider ved validering som forskningshåndverk: 1) *Validere er å kontrollere*: forskeren må ha et kritisk syn på sine tolkninger, 2) *validere er å stille spørsmål*: spørsmålene hva og hvorfor må besvares før hvordan, det vil si undersøkelsens innhold og formål må komme foran metoden og 3) *validere er å teoretisere*: når forskeren skal avgjøre om en metode undersøker det den er ment å undersøke, må han/hun ha en teoretisk oppfatning av det som skal undersøkes¹¹⁹. Tradisjonelt syn på validitet dreier seg om spørsmålet ”er det sant at..?”, men dette er lite relevant i en fortolkende forskning. Gjengivelse av virkeligheten avhenger av perspektivet som forskeren har, med andre ord vil ulike betydninger kunne tre frem og dermed ulike sannheter. Validiteten avhenger altså både av metoden som brukes og av forskerens perspektiv og tolkning. Forskeren skal ha ”et kritisk syn på sine tolkninger og uttrykke eksplisitt sitt perspektiv på emnet som studeres og hva slags kontroll som utøves for å motvirke en selektiv forståelse og skjev tolkning”¹²⁰.

Metoden for min studie ble valgt i forhold til undersøkelsens innhold og formål. Jeg ønsket å undersøke hvilke seksuelle normer som kan sies å gjelde for unge jenter i dagens samfunn. Det var flere årsaker til at jeg ville undersøke dette: 1) Ulike studier som er gjort på området tidligere ser ut til å kunne gi et uklart, - til tider ambivalent, bilde av jenter og seksualitet i dag. Hvordan kan disse/dette tolkes? 2) Den stadig omtalte *seksualiseringen*

¹¹⁸ Kvale 1997:167

¹¹⁹ Kvale 1997:168-170

¹²⁰ Kvale 1997

av *det offentlige rom* og da spesielt oppfatningen om at det har vært, - og er, en økende fokusering på jenter og seksualitet. I så fall; hva har dette å si for jentenes opplevelse av seksualitet og normer i dagens samfunn? 3) Kan en si at det har skjedd tydelige normendringer eller er det fremdeles tradisjonelle normer som gjelder når det kommer til jenter og seksualitet? I så fall; hva taler for/imot det ene eller det andre? Hva veier eventuelt tyngst og hvordan kan bildet tolkes til slutt?

Utgangspunktet for studien min var først og fremst *andre* studier som jeg oppfattet viste ulike motsetninger og uklarheter i forhold til jenters opplevelse av seksualitet og normer i dag. I denne sammenheng ønsket jeg både å sammenlikne og vurdere disse i forhold til hverandre, samtidig som jeg ville teste denne kunnskapen i praksis. Ved å gjøre egne intervjuer ville jeg undersøke om tolkningen av mine informanternes fortellinger samsvarte med andres studier. I denne sammenheng må jeg understreke at de ulike studiene ikke nødvendigvis har samme innhold og formål, men de kan synliggjøre ulike forhold som angår jenters opplevelse av seksualitet og gjeldende normer på dette området. Grunnlaget for analysen i oppgaven som helhet er altså *både* andres studier og egne intervjuer av unge jenter.

Intervjuene er tatt opp på lydbånd og de er transkribert så ordrett som mulig. Likevel er den nordnorske dialekten omskrevet til bokmål, for å gjøre sitatene og den helhetlige teksten mer forståelig. Enkelte nordnorske ord har jeg valgt å beholde, men i kursiv, der hvor jeg mente disse ga en betydning som var vanskelig å erstatte med bokmålsord. Disse ordene mener jeg er sentrale i de nordnorske jentenes ordforråd og samtaler omkring temaet (for eksempel ordet "laus"). Steinar Kvale fremhever at transkripsjonen har en tendens til å betraktes som klippefaste data i intervjuundersøkelsen, noe de ikke er; *de er kunstige konstruksjoner av kommunikasjon fra muntlig til skriftlig form. Enhver transkripsjon fra en kontekst til en annen medfører en rekke vurderinger og beslutninger*¹²¹. På denne måten kan transkriberingen sies å være det første møtet med analysen av materialet, samtidig som utskriftene er grunnlaget for analysen som helhet.

¹²¹ Kvale 1997:102

I kvalitativ forskning nevnes ofte *konsensubasert/kommunikativ validitet* eller *pragmatisk verdigrunnlag*. Kommunikativ validitet dreier seg om å overprøve kunnskapskrav i en dialog. Kunnskapen som forskeren produserer er ikke objektiv i forhold til en ekstern verden, men objektiv ved at den samsvarer med hvordan *andre* tolker verden. Sosialkonstruktivister er opptatt av om kunnskapspåstandene kan aksepteres som sannsynlige eller troverdige. Pragmatisk validitet dreier seg om verifisering, ”å gjøre sant”, eller å teste kunnskapen som har blitt produsert i praksis¹²².

Grunnlaget i den fortolkende undersøkelsestradisjonen er livsverden. Ambisjonen innenfor det vitenskapelige arbeidet er å utvikle dagliglivserfaringene til mer systematisk, avdekkende, omfattende og sammenhengende kunnskap. Et viktig spørsmål som forskeren må stille i forhold til tolkningen av intervjupersonenes beskrivelser er: Hvordan kan jeg vite at tolkningen jeg som forsker har tillagt betydning faktisk er den beste? Det finnes ingen verifisering man kan falle tilbake på, men målet er å utvikle ”konkurransedyktige tolkninger”. Man må prøve å få en forståelse av et fenomen hvor flest mulig av de forholdene som kan være av betydning synliggjøres og relateres til hverandre. ”Sannhetsbildene” vil være i en kontinuerlig bevegelse og kan dermed ikke kontrolleres, slik som beskrivelser av for eksempel fysiske objekter. Sosiale systemer gjør gjentagne, identiske observasjoner umulig og det viktigste er derfor at forskeren gjør så fullstendige beskrivelser av konteksten som mulig¹²³.

For meg og mitt prosjekt opplevde jeg at innholdet og formålet med prosjektet gjorde det nødvendig å ta mange forhold i betraktning for å ha en tilstrekkelig teoretisk oppfatning av det jeg skulle undersøke. Jeg skulle undersøke et tema som omhandlet begreper og aspekter som jeg mente ikke lot seg forklare eller definere uten å se mange forhold i en større sammenheng. For at jeg skulle kunne gi en mest mulig fullstendig beskrivelse av konteksten valgte jeg å sammenlikne ulike studier som er gjort tidligere, for så å se disse i forhold til min egen. Jeg valgte også å betrakte gjeldende seksuelle normer for jenter i dagens samfunn i forhold til kjønn/kjønnsforskjeller, valg, frihet, tradisjoner og samfunnsendringer. En av de største utfordringene med studien har med dette vært å

¹²² Kvale 1997

¹²³ Kvale 1997

vurdere hva som er en tilstrekkelig teoretisk oppfatning av innholdet for å kunne vurdere hvorvidt studien har undersøkt det den er ment å undersøke.

4.2.2 Mitt ståsted i forhold til tema

Da jeg tok fatt på oppgaven hadde jeg på forhånd mange refleksjoner, oppfatninger og meninger omkring temaet. Jeg var av de voksne som har latt meg både engasjere, overraske og til og med provosere av ulike debatter, media, artikler i ukeblader, reklame og internett. Jeg var av de som har vært skeptiske til rollemodellene og idealene som dagens unge jenter forholder seg til, hvilke signaler som gis gjennom seksualiserte bilder i media, reklame, musikkvideoer og lignende, pornografien som flyter og er tilgjengelig for alle internettbrukere og forsiden på utallige ukeblader/magasiner med overskrifter som ”Hvordan få et bedre sexliv/tilfredsstille mannen/få en kjæreste” også videre. Jeg var bekymret for at fokuseringen på seksualitet, - og det å være sexy, kunne være uheldig i fremstillingen av kvinneidealet til dagens unge jenter. Som kvinne tenkte jeg på ulike konsekvenser av denne utviklingen i forhold til likestillingsspørsmål. Samtidig var jeg av de som mente åpenhet omkring kvinnens seksualitet har bidratt til positive endringer når det gjelder kvinnens frihet og valg på dette området. Jeg mente seksualiteten, - og det å ha seksuelle ”behov”, nærmest har vært forbeholdt mannen i alt for lang tid, og at det nå var på tide at kvinner kunne delta på den seksuelle arena på lik linje med mannen og få *aksept* for det.

Seksualiseringen av det offentlige rom er altså noe som også berører min egen livsverden. Som kvinne har jeg en oppfatning av hvilke seksuelle normer som gjelder for meg og ikke minst hvordan jeg opplever kvinnens seksualitet i dagens samfunn. I min rolle som forsker ble det derfor viktig å være oppmerksom på eventuelle forutinntatte oppfatninger og vurderinger i tolkningen av jentenes fortellinger. Min opplevelse av seksualiteten i dagens samfunn trengte nødvendigvis ikke å samsvare med hvordan unge jenter opplevde den. Ikke minst trengte ikke mine antagelser av hvordan unge jenter sannsynligvis opplevde seksualiteten, og seksualiseringens innvirkning, å stemme. Kanskje ville de seksuelle normene vise seg å være forskjellige for kvinner og unge jenter i dag? Kanskje ville jeg se et annet bilde av antatte gjeldende seksuelle normer blant jenter enn det jeg hadde før jeg snakket med dem? For mitt prosjekt ble det viktig å være oppmerksom på min egen kontra

de unge jentenes opplevelse av seksualitet i dagens samfunn. Formålet med studien var å undersøke hvordan jenter opplever seksualitet, - og hvilke seksuelle normer som gjelder blant unge jenter i dag, ut fra *deres* fortellinger.

4.2.3 Etiske sider

Det finnes tre etiske regler for forskning på mennesker: *det informerte samtykke, konfidensialitet og konsekvenser*¹²⁴. Informert samtykke går ut på å informere intervjupersonene om undersøkelsens overordnede mål, hovedtrekkene i prosjektplanen og om mulige fordeler/ulempes ved å delta i undersøkelsen. Med dette deltar intervjupersonen på frivillig basis, og kan trekke seg når som helst. Når informantene er under 16 år kreves informert samtykke også fra foreldre. Regelen om informert samtykke ble i denne sammenheng ivaretatt på informasjonsmøtet i forkant av intervjuene. Her fikk informantene også med seg informasjonsskriv og samtykkeerklæring som måtte underskrives av foreldre og returneres til meg før intervjuene startet. Konfidensialitet innebærer at man ikke offentliggjør personlige data som kan avsløre identiteten til intervjupersonen. Dersom informasjonen gjør det mulig for andre å kjenne igjen intervjupersonen, må han/hun samtykke i at informasjonen frigis. Konsekvensene av studien må vurderes både i forhold til mulige skader som intervjupersonene kan påføres og eventuelle fordeler de kan ha ved å delta. Konsekvensene gjelder ikke bare personene som deltar i undersøkelsene, men også en større gruppe som de representerer¹²⁵.

Forskeren som person er viktig når det gjelder den moralske forskningsatferden. *Forskerne har åpenbart behov for både kasusstudier og prinsipper når de skal lære hva etisk atferd er. Ut over dette trenger de to egenskaper: følsomhet overfor hva etikk er, og ansvarsfølelse i forhold til å handle riktig i slike henseender*¹²⁶. Samtaler med ungdom om spørsmål angående seksualitet krevde noen etiske vurderinger. For mange kunne dette være følsomme samtaleemner ettersom det kunne berøre noe høyst privat og personlig. De skulle dele tanker og meninger om noe de sannsynligvis ikke satte ord på så ofte. I denne sammenheng var det viktig at informantene fikk den informasjonen de trengte for å føle

¹²⁴ Kvale 1997:66

¹²⁵ Kvale 1997

¹²⁶ Kvale 1997:69

seg trygge og komfortable med å delta i studien. De måtte føle at de selv hadde kontroll over sin egen deltakelse og hva som kom ut av den. Formålet med intervjuene/studien var *ikke* å kartlegge eller finne ut av ungdommenes personlige seksualvaner eller seksuelle erfaringer. Fokuset var rettet mot opplevelsen av gjeldende seksuelle normer i samfunnet. I denne sammenheng var jeg for eksempel ikke ute etter å undersøke jentenes seksualvaner som en eventuell følge av seksualiseringen, men å tolke seksualiseringen som fenomen og dens eventuelle påvirkning på normene som unge jenter i dag forholder seg til. Det ville likevel dreie seg om spørsmål og svar som omhandlet egne holdninger og tanker, og som dermed kunne gjenspeile noe av deres personlighet og seksuelle identitet.

4.3 Før - og i intervjuingen

Jeg kontaktet sosiallæreren ved den aktuelle skolen og sendte prosjektbeskrivelse og nødvendig informasjon om undersøkelsen. Dette ble videreformidlet til kontaktlærerne for de ulike tiendeklassene ved skolen. Kontaktlærerne var positive til studien og ba meg kontakte dem for nærmere informasjon, noe jeg så gjorde. Lærerne tok kontakt med elevene, med spørsmål om det var noen som kunne tenke seg å delta i studien. Jeg fikk tilbakemelding om at mange av elevene var interesserte og fikk anledning til å komme til skolen for å informere nærmere. Jeg ble tildelt en time av den obligatoriske undervisningen for å fortelle om temaet og undersøkelsen i en av tiendeklassene. Jeg er selv utdannet lærer og har tidligere tilbrakt en del tid i ungdomskoleklasser. Anledninger til å snakke med ungdommer om temaer som angår deres sosialisering og identitetsutvikling er noe jeg generelt setter pris på og synes er spennende. Jeg så derfor frem til denne timen.

Det viste seg å være et tema som engasjerte og skapte debatt blant ungdommene. Etter å ha fortalt om, - og diskutert, temaet i klassen meldte samtlige av jentene seg til å delta, av disse måtte jeg velge ut seks. Ettersom interessen for deltakelse i studien var stor vurderte jeg å ha flere enn seks informanter. Jeg bestemte meg likevel for å konsentrere meg om et begrenset utvalg. Jeg vurderte det som sannsynlig at et gruppeintervju med flere enn seks personer ville gjøre intervjusituasjonen uoversiktlig, samtidig som det kunne forhindre utfyllende svar og deltakelse fra hver enkelt. Jeg ønsket å gi rom for at hver enkelt kunne få frem sine erfaringer og opplevelse av verden slik at jeg best mulig kunne forstå verden fra intervjupersonenes side. De individuelle intervjuene var derfor også viktige i denne

sammenheng. I disse samtalene kunne jeg nå enda lenger inn i informantenes verden. Valget av informanter var noe tilfeldig, men ble nok i bunn og grunn basert på elevenes aktivitet og engasjement i samtalen/diskusjonene vi hadde hatt i forkant. Jeg avtalte tidspunkt for intervjuene med læreren og de aktuelle informantene, og så frem til å komme i gang med intervjuingen.

Intervjuene ble holdt ved skolen innenfor den obligatoriske undervisningen, jentene fikk med andre ord "fri" fra timene for å intervjues. Dette var noe vi ble enige om *etter* at de hadde meldt sin interesse for å delta, så jeg regner det ikke som innvirkende på jentenes ønske om å bli intervjuet. Ettersom jeg hadde introdusert meg selv, snakket med dem og blitt litt kjent under informasjonsmøtet en uke tidligere, var det en "lett og ledig" stemning da vi møttes igjen for å gjøre intervjuene. Jentene viste raskt tillit til meg som intervjuer og snakket åpent og engasjert om temaet. Det så ut til at de var komfortable i intervjusituasjonen. Det ble til sammen gjort to gruppeintervju og fire individuelle intervju. De individuelle intervjuene ble gjort av fire ulike informanter fra gruppen. Hvert enkelt intervju varte i 45 minutter.

I undervisningssammenheng har jeg snakket om - og diskutert ulike temaer som angår og opptar ungdom, men jeg har aldri intervjuet noen tidligere. Rollen som lærer er ulik rollen som forsker/intervjuer i møte med ungdommene. Som lærer føler jeg et ansvar i forhold til å opplyse, informere og innvirke positivt på ungdommenes meninger, holdninger og verdier. Jeg ønsker altså å påvirke deres livsverden. I en slik situasjon er jeg også en person som ungdommene kjenner og, ikke minst, som de skal forholde seg til etter samtalene. Dette bidrar sannsynligvis til at ungdommene er opptatt av å gi et godt inntrykk og at de ikke alltid tør å være ærlige. Ungdommene kan også være opptatt av skillet mellom skole og privatliv, - rollen som elev; i forhold til lærere, skolen som institusjon, medelever også videre og rollen som privatperson; i forhold til foreldre, venner og bekjente. Som forsker/intervjuer skal jeg ikke på noen måte påvirke informantenes livsverden, men innhente deres beskrivelser av den. Jeg er interessert i å få størst mulig innsikt i temaet, basert på deres beskrivelser og oppfatninger av det. Det er altså ikke personene, men temaet det gjelder. For å få denne innsikten i temaet er jeg avhengig av at informantene

åpner seg og vil fortelle om det. Samtalen er dermed et redskap for å oppnå det jeg ønsker; få informasjonen jeg trenger for min studie.

Jeg opplevde at ungdommene viste åpenhet og ønske om å snakke om temaet i intervjusituasjonen. Selv om intervjuingen fant sted på skolen og i skoletiden var jeg ikke en lærer eller annen voksen med tilknytning til skolen. Jeg var en utenforstående som de ikke hadde et personlig forhold til og som de ikke trengte å forholde seg til i ettertid. Samtidig hadde jeg spesiell interesse for temaet og engasjement i forhold til dette. Jeg viste oppriktig ønske om å få innsikt i deres livsverden og uttrykte at det var de som var ekspertene på den, ikke jeg. Med dette vil jeg dermed tro at de følte at jeg tok meningene og refleksjonene deres på alvor og at opplevde at det de hadde å si var viktig. Jeg ga uttrykk for at de satt på kunnskap som jeg ikke hadde og det ikke fantes noen fasitsvar. Deres svar var de ”riktige” uansett. Kanskje var det også lett for dem å snakke med meg om temaet siden jeg var kvinne selv, men det trenger ikke ha vært av betydning.

5 Egen og andres empiri i lys av aktuelle teorier

Jeg valgte å gjøre egne intervju for å høre hvordan unge jenter i Tromsø opplevde seksualitet og normer i dagens samfunn. Ville deres fortellinger samsvare med andres forskning på området? Det er både andres og egen empiri som legges til grunn for analysen i studien. Når det gjelder ungdoms forhold til pornografi er dette et område som jeg ikke beveget meg inn på i mine intervjuer. Ettersom jeg ikke hadde som formål å avdekke seksualvaner eller spesifikk seksuell atferd, valgte jeg å ikke konsentrere meg om jentenes opplevelse av pornografi. Dette så jeg i etterkant var uheldig, ettersom jeg etter hvert vurderte pornografien som svært sentral i forhold til jenters opplevelse av seksualisering, kjønn/kjønnsforskjeller og tradisjoner/endringer i dagens samfunn. Jeg mente jentenes forhold til pornografi var av betydning i tolkningen av seksuelle normer og holdninger, så vel som atferd, i dag. I det følgende vil jeg presentere, drøfte og analysere både egen og andres empiri for så å se dette i lys av aktuelle teorier. Jeg har valgt å jobbe ut fra en tematisert analyse.

5.1 Det seksualiserte samfunnet

Det første spørsmålet jeg måtte få svar på var naturligvis: Opplever ungdommene at samfunnet er *seksualisert*? Med andre ord, er det et begrep som ungdommene også mener kan være beskrivende for dagens samfunn, eller er det først og fremst voksne som forholder seg til dette begrepet? Legger ungdommene merke til fokuseringen på sex i media og omgivelsene ellers, - eventuelt hva tenker de om dette? Da jeg spurte en av informantene mine om dette svarte hun: ” *Vi er så vant til det at vi tenker ikke så mye på det... men man legger jo merke til det også... indirekte på en måte... Idealet er jo glamourmodeller i dag. Utseende er ekstremt viktig. Man skal ha store pupper og hofter...og ja, være ”kvinne” på en måte*”. Ut fra dette er den seksuelle fokuseringen noe ungdom er vant til og som de derfor kanskje ikke tenker så nøye over. I gruppeintervjuet viste jentene derimot at dette var noe de både registrerte og reflekterte over. Vi snakket her spesielt om fokuseringen på jenters utseende:

I: Føler dere at det er for mye fokusering på det ”ytre” i dag?

- alle: ”Ja”! (latter)

I: På hvilken måte?

- På tv, bilder, reklame og sånn..

- I musikkvideoer for eksempel. Der er det ofte bare masse pene damer og alt er perfekt liksom...

I: Kan du si litt mer om det, - hvordan opplever du musikkvideoene?

- Det er nesten mer fokus på lettkledde damer enn på musikken. De spiller mer på det enn på selve musikken, for å få folk til å se på det. Spesielt amerikanske rappere, de har alltid med masse pene damer som bare er der for å være sexy...

I: Hva med tekstene, - hva handler de om?

- Sex (latter)... neida, eller jo... mange gjør det. Noen av de kan være ganske grove også.

- Ja! Det er liksom lov å si alt. På en måte virker det som det er om å gjøre å være.. ja,nei.. jeg vet ikke.. men tekstene kan være veldig direkte.

Dersom du ser et bilde tilstrekkelig mange ganger er det kanskje sannsynlig at du etter hver ser deg blind? Du venner deg til det og det overrasker deg ikke siden du har sett det før. Selv om du kanskje i utgangspunktet ikke liker det, så berører det deg ikke på samme måte som første gang du så det. Det er ikke sikkert du en gang registrerer det eller tenker over det. Samtidig kan det tenkes at et bilde virker motsatt dersom du blir eksponert for det mange ganger. Du kan venne deg til et provoserende eller ubekvemt bilde, - som i seg selv ikke blir mer provoserende, men du blir ikke nødvendigvis likegyldig til det, - kanskje heller tvert imot. Du stiller deg kanskje mer og mer negativ til det for hver gang du ser det, og da er det ikke nødvendigvis bildet i seg selv som skaper en negativ reaksjon, men antall ganger du møter det.

I dagens samfunn er sexfokusering og pornografi noe man på mange måter ser ut til å måtte forholde seg til. Enten man er for eller imot det eller man kanskje ikke tenker så nøye over det, så eksisterer det. Omfanget av det har økt og man snakker om en "seksualisering/pornografisering av det offentlige rom"¹²⁷. Det er grunn til å tro at ungdom og voksne sannsynligvis betrakter dette med ulike blikk. En av forskjellene ligger i at voksne sannsynligvis forholder seg til et "før og nå" perspektiv på samfunnet. De kan vurdere, sammenligne og være kritiske til eventuelle endringer som ser ut til å ha negativ

¹²⁷ jf "Unge, køn og pornografi i Norden", Pedersen, Mårtenson og Månsson.

innvirkning på individene. Ungdommene har ikke et før – og nå bilde av samfunnet på lik linje med dagens voksne. De har kjennskap til samfunnsendringene, men de har ikke erfart dem. Endringene når det gjelder seksualitetens synlighet i det offentlige rom oppleves trolig av den grunn noe forskjellig for ungdom og voksne.

Dagens ungdom er sosialisert inn i et samfunn hvor seksualitet er noe man snakker åpent om i full offentlighet, gjenkjenner i estetiske uttrykk, media og reklame og, ikke minst, noe man finner i utallige varianter på internett. Det er dette samfunnet de er vant til og som de prøver å passe inn i. De seksuelle historiene som kanskje har overrasket og sjokkert mange i foreldregenerasjonen de siste 10-20 årene, er det ”normale” og ”vanlige” for dagens ungdom. Når de sier seg enige i at det er mye fokus på sex, så er det kanskje ikke nødvendigvis et uttrykk for bekymring over fokuseringens påvirkning på dem selv, men først og fremst et uttrykk for at de registrerer, - og reflekterer over, normene som gjelder i dagens samfunn. De tar det i betraktning i sine refleksjoner omkring hvordan de skal forholde seg til, - og handle i, dette samfunnet. Hva forventes av dem? Hva bør de gjøre og hva bør de ikke gjøre? Hvordan skal unge jenter helst være? Hvordan er de seksuelle skriptene? Det kan på denne måten se ut som de forholder seg til andre problemstillinger enn foreldregenerasjonen når det gjelder seksualitet, og at endringene på dette området er godt synlige.

I denne sammenheng vil jeg trekke frem oppfatningen om at det plasseres et spesielt ansvar på enkeltindividet i det senmoderne samfunnet¹²⁸. I følge Giddens representerer det senmoderne samfunn et brudd i forhold til foreldregenerasjon, tradisjon, kjønn, etnisitet og klasse. Bruddet medfører nye former for risiko, individualisering og refleksivitet. De unge finner ikke nødvendigvis svarene i entydige tradisjoner og normer, og må samtidig bearbeide mengder av til dels motstridende informasjon. Dette tvinger dem til å leve et *refleksivt liv. Denne særegne formen for refleksjon trenger helt inn i individene og gjør ”selvet” til et refleksivt prosjekt som individet selv er ansvarlig for*¹²⁹. Dagens unge jenter tvinges på mange måter til å reflekterer over gjeldende normer for å finne handlingsalternativer og svar på spørsmålet: Hvem er jeg og hvem vil jeg være? Noen tenker ikke så nøye over sexfokuseringen og synligheten av pornografien i samfunnet, de

¹²⁸ Krange og Øya, 2005:110

¹²⁹ Giddens,1992 i Krange og Øya, 2005:111

er vant til det. Andre gir derimot klart uttrykk for at seksualiseringen av det offentlige rom er godt synlig/merkbar. Alle ungdommene er uansett nødt til å forholde seg til ulike valg og handlingsalternativer når det gjelder seksualitet. Disse vil sannsynligvis, i større eller mindre grad, være preget av seksualitetens/pornografiens avtrykk i samfunnet. Hvorvidt normene samtidig kan sies å være like, – eller farget av, tidligere generasjoners normer er noe jeg vil komme nærmere tilbake til senere.

På spørsmålet om det er mye fokusering på det ”ytre” i dag var svaret et spontant og unisont ”ja”. Det var med andre ord tydelig at disse jentene opplever fokusering på kropp, utseende og det å være sexy. De påpeker også at det er noe som det ”spilles på” for å skape interesse, blant annet i musikkvideoer. Samtidig uttrykker de at sang/raptekstene kan være ganske grove. At tekstene er ”grove” kan tolkes som at de er usensurerte eller at de tøyser visse grenser i forhold til hva som vanligvis regnes som akseptabelt. Denne type tekster oppfattes altså som vanlige, men innholdet er likevel noe som skiller seg ut som ”grovt” med tanke på dagligtale/språkbruk generelt (det ”vanlige”). En av jentene sier at ”det er liksom lov å si alt” og bemerker med dette at det er tillatt å snakke om alt i dag, - sensuren og tabuene er borte. Ut fra dette kan en tolke det slik at grensene for hva som er akseptabelt tøyes og overskrides i media og det offentlige rom generelt i dag. I dette tilfellet betrakter jentene det likevel som ”grovt” og antyder dermed en viss skepsis.

5.1.1 Seksualiseringens innvirkning på unge jenter

Forskningen antyder at seksualiseringen kan føre til forventninger og press på ulike måter¹³⁰. Det gjelder så vel seksuell atferd som utseende, holdninger og verdier.

Rollemodellene og idealene i media diskuteres ofte i forbindelse med seksualiseringens påvirkning på unge jenter. Hva tenker jentene selv om dette? I gruppeintervjuet spurte jeg jentene: *Synes dere at media bidrar til å skape et press i forhold til hvordan jenter skal/bør se ut eller være?*

- *Gutter snakker jo om de fine damene de har sett på for eksempel Big Brother. De sier at ”hun og hun er fin” og sånn...man legger jo merke til det.*
- *Ja, de kan for eksempel si ”hun med de store muggene” (latter)*
- *Ja (latter) da tenker man at man skulle hatt det.. hvis man ikke har det da (latter)*

¹³⁰ jf Pedersen, Unge, køn og pornografi i Norden, APA - rapporten

Jentene viser her at bildene i media er noe guttene snakker om. Jeg tolker jentene dit hen at dette kan gi dem signaler om hva guttene liker. Samtidig viser det at medias presentasjoner av jenter/kvinner er med på å skape forventninger til hvordan jenter skal/bør se ut eller være, - kanskje først og fremst fordi det bidrar til å skape idealer hos/for guttene. Disse idealene kan tenkes å legge visse føringer for hva guttene liker og dermed hva jentene forholder seg til og vil være. I denne sammenheng stilte jeg spørsmålet: *Føler dere noe press om at dere bør "spille på sex" for å få oppmerksomhet fra guttene?*

- *Ikke press akkurat, men mange.. eller noen spiller jo på det fordi de vet at gutter legger merke til det*

- *Man vil jo ha oppmerksomhet, men ikke være "laus"*

- *Du trenger ikke spille på sex for å få oppmerksomhet*

- *Nei man trenger ikke det, men mange gjør det likevel!*

- *Gutter er jo opptatt av det og man er jo opptatt av hva guttene liker, men man vil jo ikke være billig*

Mange jenter ser altså ut til å kunne spille på sex fordi de mener/tror at guttene legger merke til det og liker det. Samtidig vil de unngå å bli betraktet som "laus". Dette er i tråd med Bergs studie som viser at jentene er opptatt av å være "midt imellom" ("lagom"); de balanserer mellom å "spille på sex" for å få guttenes oppmerksomhet ("gutter er jo opptatt av det") og å ikke være "laus". I følge Mead er andres oppfatninger og vurderinger en nødvendig forutsetning for at vi skal utvikle en indre kjerne, et selv¹³¹. Individet er avhengig av omgivelsene i sin identitetsutvikling og for sin selvoppfatning. Det vurderer seg selv i forhold til responsen fra andre, og selvoppfatningen baseres på disse tolkningene og vurderingene. I følge Mead er *selvet (the self) menneskets evne til å gjøre seg selv til objekt for sin egen bevissthet*¹³². I sitt innerste vesen er mennesket både et subjekt (jeget/ I) og et objekt (meget/Me), hvor det bevisste jeg (selvbevisstheten) er relatert til andre. I tråd med Meads teori relateres jentenes vurderinger og tanker om seg selv, - selvbevisstheten og identiteten, til andres oppfatninger og vurderinger av dem. Hvorvidt andre betrakter dem som "prippen", "laus" eller "midt imellom" har betydning for hvordan de opplever seg selv, - hvem de er. De er opptatt av hvordan andre, spesielt guttene, betrakter dem fordi dette innvirker på hvordan de betrakter og opplever seg selv. De handler derfor ut fra

¹³¹ Krange og Øya, 2005:58

¹³² Krange og Øya, 2005:59

”konkrete andres” (guttene) meninger i forsøket på å være den de vil være, - og forventer ønskelig respons som kan gi det ønskelige selvbildet.

Jentenes tolkninger av guttenes vurderinger blir altså viktige for jentenes handlinger. Guttenes vurderinger og meninger kan være konkrete tilbakemeldinger og andre tydelige signaler, men hva med ”konkrete andres” vurderinger og signaler som kanskje ikke er så tydelige eller lette å tolke? Etter som det hele avhenger av jentens egne tolkninger, kan det kanskje da også tenkes å handle om hva jentene tror, ønsker og håper at disse tilbakemeldingene eller signalene betyr? Tolkningsgrunnlaget kan i denne sammenheng sies å være av betydning slik jeg ser det. I tolkningen av ”konkrete andres” vurderinger vil jeg se det sannsynlig at jentene også kan trekke inn flere forhold, spesielt i de tilfellene hvor tilbakemeldingene kan være utydelige eller vanskelige å tolke. Her kan kanskje ”visuelle andre” se ut til å ha en betydning. Jentene i mine intervjuer legger for eksempel merke til hvordan guttene kommenterer bildene av jenter i media, og jeg tolker dem dit hen at dette kan oppfattes som signaler fra guttene om hva de liker/misliker ved jenter. Slik jeg ser det kan ”visuelle andre” sies å være medias fremstillinger eller oppfatninger av hvordan jenter bør være, med andre ord signaler som jentene kan tolke og vurdere i forhold til hvordan de opplever seg selv. Samtidig ser medias fremstilling av jenter ut til å kunne være en del av guttenes signaler, og dermed noe som jentene tar med i betraktning i tolkningen av guttenes vurderinger. I denne sammenheng vil jeg se det slik at ”visuelle andre” på en måte flettes inn i ”konkrete andre”.

5.2 Å være ”laus” eller kostbar

Guttenes vurderinger ser ut til å være av stor betydning for hvordan jentene betrakter seg selv, og guttenes meninger kan dermed tenkes å være normgivende for jentenes handlinger og atferd. I denne sammenheng blir guttenes meninger om jentene og deres atferd viktig. Dette var noe vi snakket om i intervjuene mine. I et av de individuelle intervjuene snakket

jeg med en av jentene om det å ha ”rotet” med mange¹³³. Hva tenkte hun om det? Og hva trodde hun guttene mente om det?

- Det er ikke kult å ha hatt sex med mange...men det tror jeg gjelder både gutter og jenter. Eldre gutter går etter yngre jenter, og de er jo mer erfarne da...så de har jo ofte hatt sex med flere, eller ”rotet” med flere i hvert fall...

I: *Hvor stor aldersforskjell er det da snakk om? Hvem er de ”eldre guttene”?*

- Cirka 2 år...det er ganske vanlig...

I: *Det er vanlig at jenter i tiende ”roter” med gutter som ikke går på ungdomskolen med andre ord? Hvordan er de eldre guttene i forhold til guttene på din alder når det gjelder det seksuelle, - tenker de eller er de annerledes?*

- Ja, de er tryggere på seg selv...Jenter ser etter gutter med personlighet... eldre gutter er på en måte ferdig med de jentene som bare hopper på alt og alle...de ser liksom etter noe mer...de er mer moden

Ut fra dette ser det ut som at yngre gutter (i ungdomskolen) ser etter jenter som ”hopper på alt og alle” (Fotnote: ”roter” med mange/ ikke prippen/promiskuøse/ aktive på sjekkefronten/ ukritiske), mens eldre gutter er ferdige med dette, noe hun betrakter som tegn på at de er mer moden og trygg på seg selv. Det ser med andre ord ut til at yngre gutter vektlegger det seksuelle ved jentene, mens eldre gutter ikke gjør det i like stor grad. Slik hun sier det er eldre gutter ”ferdige med det”, de ser etter noe mer ved en jente. Det hun sier kan tolkes som at hun distanserer seg fra de jentene som ”hopper på alt og alle”, samt at mange jenter tar avstand fra gutter som liker denne type jenter. Med dette sier hun også noe om hvordan hun selv ønsker å bli betraktet. Hun ønsker å være noe mer enn bare et seksuelt vesen og de eldre guttene er dermed mer attraktive, slik hun ser det. Hva som legges i det å ”hoppe på alt og alle” er noe uklart, men i følge studier¹³⁴ har de fleste guttene og jentene enda ikke debutert seksuelt når de går i ungdomskolen. Sannsynligheten for at jenter har debutert seksuelt er større enn for guttene, men den gjennomsnittlige debutalderen tilsier at også flesteparten av jentene ikke har hatt samleie enda. Trolig dreier det seg derfor i hovedsak om flørting, kyssing/klining og ”uskyldig” seksuell utforsking,

¹³³ Fotnote: i følge jentene er ”roting” ikke nødvendigvis sex/samleie, det kan dreie seg om flørting, klining, beføling også videre

¹³⁴ ”Ung i Norge” 2002

men det kan ikke utelukkes at det også dreier seg om sex. I følge det første utsagnet hennes ser det ikke ut til å være uvanlig at både gutter og jenter i denne alderen har sex, - men det er "ikke kult å ha hatt sex med mange".

Hun sier ikke at eldre gutter, *ikke* er opptatt av det seksuelle, men påpeker at disse guttene ser etter noe *mer* hos en jente. I dette ligger det en antydning om at jentene som "hopper på alt og alle" betraktes som attraktive først og fremst på grunn av det seksuelle, - og at de ikke har "noe mer" som eldre, modne gutter ønsker. Jeg kommer tilbake til dette senere i avklaringen av begrepet "de lause jentene". Når det gjaldt de "eldre guttene" sa hun videre:

- De er litt mer sånn, ja...hvis de finner den de vil ha så kan de vente, de kan godt dra det ut sånn at de har noe å vente på... de vil jobbe litt for det og ikke bare få alt servert med en gang... også er de mer erfarene, det er for eksempel lettere å snakke med dem om sex, de synes ikke det er flaut...

I: *Mener du at det er lurt å være kostbar da?*

- Ja, når de ikke får det de vil ha med en gang så blir det mer spennende...også tror jeg det varer lenger hvis du er kostbar... men ikke for kostbar, da blir du prippen og kjedelig!

Her er det altså først og fremst om å gjøre å ikke "spille på sex" eller by på det seksuelle, men å være kostbar. Hun mener eldre gutter foretrekker å *ikke* "få alt servert med en gang", og at de synes det blir mer spennende dersom de må vente og "jobbe" litt. Hun mener samtidig at man ikke må være *for* kostbar, ettersom det resulterer i at man betraktes som prippen og kjedelig. Jentene bruker altså ulike strategier i forhold til guttene og deres oppmerksomhet, men de er alle opptatt av å finne en balanse slik at de unngår å stemples som enten "laus" eller prippen. Jentene som "spiller på sex" er varsomme for å ikke gjøre det for mye, da risikerer de å stemples som "laus"/"hore". Jentene som er kostbare unngår å være *for* kostbare, da risikerer de å bli betraktet som prippen.

5.2.1 De "lause" jentene

I et av intervjuene stilte jeg spørsmålet: *Tror dere gutter først og fremst har sex i tankene når de blir kjæreste med noen?* En av informantene svarte: *Ja, de "lause" jentene er det*

*nok en del som vil være sammen med på grunn av det. Innholdet/betydningen i dette kan tolkes/betraktes på ulike måter: 1) sex knyttes først og fremst til "de lause jentene" 2) gutter har primært sex i tankene bare når det gjelder "de lause jentene" 3) gutter kan tenkes å innlede et forhold som først og fremst er basert på sex/muligheten for å få sex og/eller 4) "de lause jentene" tillegges en verdi som stiller andre egenskaper og verdier i skyggen (fotnote: de er attraktive pga. sex og ikke eventuelle andre verdier/personlige egenskaper). Videre stilte jeg spørsmålet: *Hvem er "de lause jentene", - hva må til for å bli betraktet som "laus"?* Her svarte informantene:*

- *Det er de som hopper fra gutt til gutt*
- *De som kler seg utfordrende eller har rykte på seg for å være "laus"*
- *De fleste har hatt mange gutter*
- *Ja, noen blir stemplet som "laus" eller "horat" på grunn av utseende men de fleste har vært på mang*
- *De er på alle og sier ikke nei...jeg tror de har dårlig selvbilde og vil bli akseptert...eller få bekreftelse*

Ut fra dette har ikke normene forandret seg mye fra min egen ungdomstid når det gjelder risiko for, - og grunner/årsaker til, betegnelsen "laus". Dersom du "hopper fra gutt til gutt" betegnes du altså som "laus". Det ser med andre ord ikke ut til å være sosialt akseptert å ha hatt flere eller mange ulike partnere. Dette stemmer overens med Åse Røthings studier og tolkninger i artikkelen "*Det samme" er ikke det "samme"*", hvor hun tar opp betydningen av kjønn når det gjelder risikoen for å bli betraktet som "laus". I artikkelen fokuserer hun på forskjellene mellom jenter og gutter når det kommer til hva de kan tillate seg i relasjon til hverandre. Dersom en jente "hopper fra gutt til gutt", eller "vingler for mye" slik Røthing sier det, risikerer hun å bli betraktet/stemplet som laus. Slik er det ikke for guttene. Kari i Røthings intervju resonnerer slik:

"Det er liksom mer tillatt for gutter å flørte og sånne ting, enn for jenter. En får inntrykk av at hvis en gutt flørter, så synes de andre guttene det er tøft. Og er du den jenta som blir flørtet med av gutten, så er du jo heldig, ikke sant. Men hvis det er en jente som driver for mye og vingler, da er det ikke bra, altså"¹³⁵.

¹³⁵ Røthing "Det samme er ikke det samme", 2002

I følge studien ”Ung i Norge” har jentenes seksuelle debutalder sunket betydelig i løpet av de siste ti årene. Studien indikerer at jentenes seksuelle atferd er endret¹³⁶. Pedersen hevder det dermed er grunn til å anta at jentene i dag har mer sex, ettersom den seksuelle debuten ofte er starten på et aktivt seksualliv¹³⁷. Som jeg har vært inne på tidligere trenger ikke dette nødvendigvis være tilfellet. Dersom det derimot er slik at unge jenter er mer seksuelt frigjorte, har mer sex og flere ”one-night-stands” i dag, så er det grunn til å stille noen spørsmål i forhold til risikoen for å stemples som ”laus”. Finnes det mange ”lause” jenter i dag? Finnes det mange som balanserer svært nær grensen for å stemples som ”laus”? Eller har grensene rett og slett blitt endret og fått en ny betydning? Hva vil det for eksempel si å ”ha vært på mange” i dag sammenlignet med for ti år siden?

Det er grunn til å trekke frem kvinners seksuelle frigjøring i denne sammenheng. Pedersen nevner kvinnenens seksuelle frigjøring som en av de sannsynlige årsakene til at jentenes debutalder har sunket¹³⁸. Har jentene blitt seksuelt likestilte – og frigjorte? Det kan selvsagt diskuteres dersom de fremdeles har betydelig høyere risiko enn guttene for å stemples som ”laus”. Samtidig indikerer studier¹³⁹ at jentene har blitt mer likestilte – og frigjorte enn tidligere. Den seksuelle debutalderen er lavere, de seksuelle skriptene er ikke helt de samme og, ikke minst, tyder mange av de seksuelle historiene i media, - og seksualiseringen av det offentlige rom generelt, på at jentene har større seksuell frihet. Noen vil til og med hevde at det har skjedd et slags ”rollebytte” når det gjelder kjønn og makt tilknyttet seksualitet. Dette vil jeg komme tilbake til senere. En av informantene mine hadde dette å si da jeg spurte henne om flørting og sjekking:

- Jenter flørter mye! De har på en måte litt makt... hvis en jente sier at hun vil ha sex så blir gutten garantert med! Jeg tror de fleste jentene er klar over at de har en slags makt, de ”teaser” ofte guttene...

I: *Hva innebærer det? Å ”tease”?*

- At gutten nesten får henne og så sier hun nei...

I: *Hvordan reagerer guttene på det?*

¹³⁶ ”Ung i Norge” 2002

¹³⁷ jf Pedersen

¹³⁸ jf Pedersen

¹³⁹ jf Pedersen; Ung i Norge, Nye seksualiteter

- De synes sikkert ikke det er så kult å bli lurt (latter)...på en måte...men det er jo et slags spill...en del av flørtinga

I: Så jenta er ikke prippen da?

- noen sier jo "luremus" og sånn (latter)...men det er ikke prippet, det er mer sånn..."hun vet hva hun vil" liksom...noen blir kanskje litt sånn "hæ?" (latter)... litt flau...men de fleste syns bare det blir mer spennende tror jeg

5.3 Kjønn

5.3.1 Kjønnede normer for sjekking og seksuell atferd

Initiativ til sjekking og kjønnede normer for seksuell atferd er noe Bente Træen tar opp i boken *Ungdom og seksualitet*¹⁴⁰. Her sier hun:

*For jenter gjelder det å sørge for at de har størst mulig sjanse til å bli sett av gutter. Faren ved å måtte velge en slik strategi blir imidlertid ofte at jentene utvikler en tendens til å bli sitt eget objekt, i stedet for sitt eget subjekt*¹⁴¹. Dette mener Træen kan føre til at det ikke alltid er lett for jentene å vite hvilke egne behov de har.

Slik jeg ser det kan dette innebære to mulige perspektiver på jentenes eventuelle "objektivering" av seg selv. Dersom normen først og fremst er at jentene ikke skal sjekke men heller bli sjekket opp, gjelder det for jentene å være synlige og attraktive for guttene. Guttene blir på denne måten de som skal utføre handlingen/sjekkingen (subjektet) mens jentene er de som påvirkes av handlingen (objektet). Ved å gjøre seg selv til sitt eget objekt fratrar jentene seg friheten til å handle og gjør seg selv til en ting. De er med andre ord ikke det handlende subjektet (aktiv), men i stedet en ting, - noe som påvirkes av/"utsettes for", handling (passiv). Det kan også innebære en "utenfra" - fortolkning av seg selv. Jentene betrakter seg selv "utenfra" med guttenes blikk, - slik de tror/tolker at guttene ser dem, og handler ut ifra dette. Det viktige blir hva guttene mener og tenker om hvordan de skal være. Slik blir guttenes premisser styrende for jentenes handlinger. Normen om at jenter skal være passive og ikke aktive i sjekkesituasjoner (de skal sjekkes opp og ikke sjekke)

¹⁴⁰ landsomfattende kvantitative spørreundersøkelser blant 17-19 åringer i Norge

¹⁴¹ Træen 1995:59

kan altså på denne måten bidra til at ikke bare guttene betrakter jentene som objekter, men også at jentene selv gjør det.

Dersom vi knytter dette til ett av seksualiseringens store stridsspørsmål om hvorvidt jenter fremstilles og kan betraktes som objekter, i forhold til likestilling, maktforskjeller osv, og slik er det kanskje grunn til å stille spørsmålet: Er det utelukkende menn som bidrar til, - og eventuelt opprettholder, synet på kvinnen som objekt? Er jentene/kvinnene delaktige i å gjøre seg selv til objekter? Dersom jenter/kvinner opptrer på guttenes/menns premisser for å få deres oppmerksomhet, bidrar de da til å opprettholde synet på kvinnen/seg selv som objekt? Slik jeg tolker det finnes det selvsagt en forskjell når man snakker om at jentene betrakter seg selv som objekter enn når guttene gjør det; for både jentene og guttene dreier det seg om et makt – og likestillingsspørsmål, men for jentene handler det også om hvorvidt de svekker sin egen subjektivitet, -personlig oppfatning, med andre ord i hvor stor grad de lar seg styre av andres oppfatninger når det gjelder personlighets – og identitetsutviklingen?

Den ene av informantene mine sa at ”utfordrende” klesstil kan ligge til grunn for å bli stemplet som ”laus”, og at noen ”har rykte på seg for å være laus”. Hva er ”utfordrende” og hvorfor kler jenter seg slik? Det vil selvsagt være vanskelig å vurdere eller bedømme en klesstil som utfordrende eller ikke, ettersom dette avhenger av/varierer ut fra personlige/individuelle meninger og smak. Dette er hva informantene mine sa i et av gruppeintervjuene, da jeg spurte dem om hva de la i begrepet ”utfordrende” i denne sammenheng:

- For eksempel hvis du har stor utringning og puppene vises eller bar mage og sånn...

- Man kan ha litt utringning, det synes jeg er helt greit...men når det blir for mye er det ikke fint.. hvis du har bar mage i tillegg blir det litt drøyt...da blir det jo bare for å vise mest mulig liksom

- Det er litt vanskelig å si egentlig, for det kommer litt an på personen også...på noen kan det være fint mens på andre kan det bare se billig ut

- Jeg synes jenter som spiller for mye på sex er utfordrende

I: *Er det først og fremst snakk om klesstil da eller er det andre ting også?*

- Hvis du for eksempel har rykte på deg for å være "laus" og du kler deg utfordrende og sånn også...da er det litt sånn.. ja.. da er du på en måte utfordrende

I følge informantene mine kan "utfordrende" bety å spille *for mye* på sex, både i klesstil og atferd. En av jentene sier at det kan variere fra person og at noe som ser "billig" ut på en kan være fint på en annen. Ut fra hva den siste jenta sier oppfatter jeg det slik at jenter med negativt rykte lettere kan vurderes som "utfordrende" enn andre.

Dersom det er om å gjøre for jentene å bli sett og å være attraktive for guttene, slik at guttene tar initiativ til sjekking/flørting, er det sannsynlig at jentene som kler seg utfordrende, med andre ord "spiller for mye på sex", gjør det fordi de tror eller mener at guttene liker det. De ser på seg selv utenfra i et "gutteperspektiv", - altså ut fra hva de mener guttene legger merke til eller er opptatt av/liket, og kler seg deretter. På den ene siden kan en se det som at jentene er "offer" for guttenes meninger og fortolkninger av disse. På den andre siden kan en se det som bevisste, selvstendige valg og handlinger og en gjennomtenkt strategi fra jentenes side. Det sentrale er likevel at jentene sannsynligvis handler ut fra hva de tror guttene verdsetter og dermed for å bli sett av guttene¹⁴², - og at de med dette kan gjøre seg til sitt eget objekt. Samtidig kan de likevel betraktes som aktive i det at de gjør bevisste valg og handler for å oppnå det de ønsker; de kler seg utfordrende og forventer positiv respons, men de risikerer også å bli stemplet som "laus".

I forbindelse med risikoen for å bli stemplet sa en av informantene mine

- noen blir stemplet som "laus" eller "horat" på grunn av utseende, men de fleste har "vært på" mange.

For noen er utseende grunnen for at de blir stemplet, for noen har de "vært på"¹⁴³ mange og for noen er det kanskje en kombinasjon av begge deler. Dersom det er slik at guttene tiltrekkes jenter som "spiller på sex", med andre ord at disse jentene ofte opplever å bli sett og sjekket opp, så gjør altså ikke jentene annet enn noe "riktig" for å oppnå det de ønsker; å bli sett og sjekket opp. Guttenes oppmerksomhet er da en positiv respons og bekreftelse for jentene. Når jentene samtidig opplever et sterkt fokus på seksuell eksponering i

¹⁴² Jf kapittel 5.2

¹⁴³ flørtet, kysset eller hatt sex med mange

samfunnet ellers, så er det kanskje enda lettere og naturlig å innrette seg etter denne normen? Spørsmålet blir da: Tiltrekkes guttene av jenter som spiller på sex eller er det noe jentene tror? Det er høyst sannsynlig ikke slik at jenter kler seg utfordrende eller er seksuelt aktive for å bli stemplet som ”laus”. Her snakker jeg altså ikke om andres¹⁴⁴ fremstilling av jentene, men jentenes egne fremstillinger av seg selv. Dette kan tenkes å ha sammenheng med idealer, rollemodeller og generelle fremstillinger av jenter/kvinner i det offentlige rom i dag.

I debattene som omhandler seksualiseringen, - deriblant pornografiens ekspansjon, er spørsmålet om hvorvidt kvinnen fremstilles som objekt eller ikke sentralt. Hvorvidt seksualiseringen innebærer økt likestilling og et syn på kvinnen som subjekt, - eller den er et tilbakeslag i likestillingstanken og fremdeles viser et syn på kvinnen som objekt, vil jeg komme nærmere tilbake til senere, men la oss se litt mer på jentenes eksponering av seg selv og guttenes respons på dette.

5.3.2 Å være noe ”midt imellom”

Hvilke seksuelle retningslinjer er det dagens unge jenter forholder seg til? Hva er passende og hva er upassende? Bør/skal de kle seg utfordrende eller ikke for å få oppmerksomhet? Bør/skal de helst være puritanske eller promiskuøse, - eller begge deler? Jeg spurte informantene/jentene om det kunne være vanskelig å se hvor grensene går for hva som er ”horete”, - altså hva man bør eller ikke bør gjøre for å bli stemplet som ”laus”. På dette svarte de:

- *Det kommer an på... det er nok veldig forskjellig fra person til person egentlig*
- *Noen kan synes at noe er riktig selv om andre ikke synes det, man er jo forskjellig*

Er grensene for hva som regnes som ”horete” varierende fra person til person eller finnes det et gitt bilde av ”horete”/”lause” jenter? Det første utsagnet kan tolkes som at forestillingen om de ”lause” er en slags felles eller allmenn oppfatning som enkelte ikke ser eller velger å forholde seg til. Hvorvidt man ser de gitte grensene for hva som er

¹⁴⁴ samfunnets/pornografiens/menns fremstilling av jentene.

”horete” ”kommer an på... det er forskjellig fra person til person”. Det er altså ikke alle som ser eller innretter seg etter disse grensene. Her ligger det en underforstått mening om, - eller henvisning til, et slags *ansvar* som ligger på hver enkelt. Samtidig kan svaret forstås som en oppfatning om at betydningen og innholdet i ordene (laus/horete) er varierende fra person til person, - at det finnes ulike meninger om grensene for hva som regnes som ”horete” eller hva som må *gjøres/ikke gjøres* for å bli stemplet som ”laus”. Det kan også forstås slik at man har ulike grenser for hva man selv synes er greit eller ikke, uavhengig av stemping eller eventuelle negative konsekvenser og meninger som andre måtte ha.

Selv om andres oppfatninger ser ut til å være av stor betydning for identitet og selvutvikling¹⁴⁵, kan det også tenkes at noen ønsker å demonstrere eller være i opposisjon til det som ”alle andre” mener. For noen kan det tenkes å være et slags opprør mot samfunnet og kravene som stilles til individet. De ønsker kanskje ikke å forholde seg til gitte standarder og regler for å skulle passe inn eller være som andre vil at en skal være. Dette er for eksempel synlig dersom en betrakter klesmoten blant ungdom. I en skoleklasse er det ofte ikke så vanskelig å se hva som er mote eller ”in” blant unge jenter, men det finnes som regel noen som ikke følger denne moten. For andre igjen kan det tenkes å være et slags forsvar. De som for eksempel føler seg utsatt for å bli, - eller har blitt, oppfattet som ”laus” har alle sine måter å håndtere det på. Noen vil kanskje forsvare sine valg og handlinger, eventuelle normbrudd, ved å si eller vise at de ikke bryr seg om andres meninger eller reaksjoner. Hvorvidt de gjør det eller ikke er det bare de selv som vet.

Dersom dagens ungdom opplever at de lever i et individualisert samfunn så er det kanskje sannsynlig at enkelte, i større eller mindre grad, overskrider eller fristiller seg fra det som ”alle andre” mener. Noen kan kanskje til og med tenkes å uttrykke en form for opposisjon mot samfunnet og eventuelle krav eller begrensninger som står i veien for deres egen individualitet? De ønsker kanskje å uttrykke at de ikke vil forholde seg til gitte regler for å skulle ”passe inn” eller være som andre mener at en bør være. Betrakter man identiteten i dagens samfunn ut fra et individualiseringsperspektiv er det altså tenkelig at en del av dagens unge bevisst fristiller seg fra, - eller ser bort fra, noen av de kollektive rammene.

¹⁴⁵ Jf Mead

Kanskje finnes det ikke tydelige normer eller føringer for hva som er riktig eller galt, og kanskje er alt i bunn og grunn opp til hver enkelt å vurdere og bedømme. Som den ene av informantene mine sa: *noen kan synes at noe er riktig selv om andre ikke synes det. Man er jo forskjellig.* Risikoen for å bli stemplet eller få rykte på seg for å være "laus" ser uansett ut til å være til stede.

Dagens unge jenter tilskrives på mange måter en større seksuell frihet enn tidligere generasjoner, men i følge studier¹⁴⁶ eksisterer det fremdeles fordømmende holdninger knyttet til seksuell handling og atferd. Slik samfunnet kan se ut i dag er det grunn til å anta at ungdommene opererer i et grensesprengende seksuelt univers hvor det på mange måter kan være vanskelig å vite hva en kan eller bør gjøre. Dette vil jeg for eksempel relatere til det som kom frem da informantene mine fortalte om jenters eksponering av seg selv på internett:

I: Etter som jeg har skjønt så har det blitt ganske vanlig å legge ut bilder av seg selv på nettet, for eksempel på "Deliligst.no". Dette eksisterte ikke da jeg var på deres alder, kan dere fortelle meg litt om det?

- Jeg tror mange som ikke har så god selvtillit kan gjøre det for å få positive tilbakemeldinger

- Ja og de som har god selvtillit også, de som synes de er fine selv!

- (latter) Ja...

- De fleste er nok opptatt av å få oppmerksomhet og positive kommentarer på utseendet, kanskje alle egentlig

- Ja men det er jo ikke bestandig at det er så positivt da! Det er jo folk som skriver "du tror du er noe som legger ut bilde her" og sånn...

- Ja eller gutter som "kødder" og skryter masse først også er det bare for å få telefonnummeret

- Jeg tror mange gutter tenker på sex når de er der...eller kanskje ikke på sex, men...ja

- Jentene spiller på sex, selv om de ikke vil innrømme det!

¹⁴⁶ bl.a. Berg, Røthing

Oppmerksomhet og positive tilbakemeldinger ser med dette ut til å være årsaken til at mange jenter i dag eksponerer seg selv på nettet. De handler ut fra ønsket, - og forventningen, om positiv respons og mange ser ut til å mene eller tro at de da bør ”spille på sex”. De kan med andre ord tenkes å ha en oppfatning om at det å være ”sexy” er attraktivt, og at det resulterer i positive tilbakemeldinger. I denne sammenheng kan jeg ikke si noe om hva gutter mener. Det er likevel grunn til å anta at mange gutter gir positive tilbakemeldinger, ettersom jenter ser ut til å følge denne normen¹⁴⁷. Samtidig viser svarene til informantene mine at responsen absolutt ikke trenger å være positiv, heller tvert i mot. Hvorvidt den negative responsen i hovedsak er fra gutter eller jenter sier de ingenting om. Den ser uansett ut til å forekomme.

Det kan sannsynligvis være vanskelig å vite hva en bør eller ikke bør gjøre i et samfunn hvor alt som tilsynelatende ”er lov” eller akseptert kanskje ikke er lov eller akseptert likevel. På den ene siden møter jentene medias seksualiserte bilder, historier og rollemodeller¹⁴⁸ på den andre siden kan de møte kritiske eller fordømmende holdninger blant sine jevnaldrende¹⁴⁹.

5.3.3 Jentene i pornografien

Forskning¹⁵⁰ viser at pornografi har blitt lettere tilgjengelig og at det har blitt mer vanlig blant dagens ungdom. Hvordan forholder ungdom seg til dette? I Mårtenson og Månssons studie reflekterer en femtenårig jente over hvordan seksualiteten eksponeres, og hvilke bilder som skapes i pornografien:

Det kan ju va bra på ett sett...kanske att folk tror att sex er nåt farlig och dåligt, så nu er ju inte sex så fremmende. Men det er ändå fel typ av sex som visas tycker jag.(...) Den er ju liksom helt overklig! Kvinnor som förnedras och det verkar lite som att tjejen ska stå för sexet! Som att det er hon som ska göra alt! Det er ju liksom bara kroppar, inte människor. Så man kollar liksom bara på kroppar.¹⁵¹

¹⁴⁷ Jf kapittel 5.2

¹⁴⁸ Jf kapittel 2.1, 3.3.3 og 3.3.4

¹⁴⁹ Jf kapittel 2.2 – 2.4

¹⁵⁰ ”Unge, køn og pornografi i Norden”

¹⁵¹ Mårtenson og Månsson, 2006:81

Undersøkelsen ”Unge, kjønn og pornografi i Norden” viser kjønnete forskjeller i forhold til ungdoms bruk og oppfatning av pornografi. Guttene mener det er naturlig at jentene er mer negative på grunn av pornografiens fremstilling av jenter som objekter. I følge jentene viser pornografien urealistiske fremstillinger og krav til jentene. Kvinnene i pornografien representerer ikke bare det perfekte utseendet som ”vanlige” kvinner/jenter som regel ikke har, de er også perfekte sexpartnere som gjør mye av det som ”vanlige” kvinner/jenter ikke nødvendigvis gjør. I Niels Ulrik Sørensens studie¹⁵² er dette noe guttene også sier seg enige i. Magnus i 15-16årsalderen sier dette om pornografiens fremstilling av jenter:

*Piger i porno har sex hele tiden og alle steder og på alle mulige mærkelige forskjellige måder...De er klar til sex hele tiden og har sex med alt og alle fra deres boss til postbudet, hvorimod piger i virkeligheden jo altså er som alle os andre og synes måske, at sex er en mere intim ting, som burde holdes privat, og som ikke har det der.*¹⁵³

I Sørensens studie fremgår det også at mange gutter er kritiske til pornografiens kvinnelige modeller. Guttene mener de ser fine ut, men at de er ”90% plastikk” og ikke ser ut slik som flertallet av verdens kvinner ser ut. Guttene sier at ”bryster skal være bløte” og at de foretrekker en ”naturlig kvinne” som kjæreste¹⁵⁴. Både jentene og guttene er altså bevisste på pornografiens noe forvrengte bilder i forhold til hva seksualitet i virkeligheten er. Samtidig mener både jentene og guttene at pornografien kan fungere som seksuell inspirasjon. For noen utgjør den en ”kilde til seksuell viten”¹⁵⁵. Dette omtales også i Mårtenson og Månssons studie. Både jenter og gutter antyder at pornografien kan gi kunnskap og tips når det gjelder egen seksuell atferd. Jentene fremhever likevel skillet mellom pornografien og virkelighetens sex. Her er hva en av guttene og jentene sier:

*Gutt: På seksualkunnskapen fick man inte reda på så mycket. Så man var ju tvungen att titta i tidningar och så...(…) Det enda bra er att man kan lære sig typ nån bra stilling.*¹⁵⁶

¹⁵² ”Konstruksjon af køn, kroppe og seksualiteter i unge drenges brug af pornografi og mainstreamet pornografi” i ”Unge, køn og pornografi i Norden”; kvalitative studier:190

¹⁵³ ”Unge, køn og pornografi i Norden”, kvalitative studier:190

¹⁵⁴ ”Unge, køn og pornografi i Norden”, sluttrapporten:22

¹⁵⁵ ”Unge, køn og pornografi i Norden”, sluttrapporten

¹⁵⁶ Mårtenson og Månsson, 2006:92

*Jente: Visst, man kanskje kan få tips om stillingar..i porrfilmer. Med dom kør ju helt BRUTALT! Det er ju inte så om jag har en pojken. (...) Jag menar, visst, man kan vel kørå snabbt och så...Men dom kør det ju TIO gånger verre enn vad man kan tenka sig!*¹⁵⁷

Mårtenson og Månssons studie viser at guttene generelt er mer positive til pornografi enn jentene. Det fremkommer at guttene blir mer negative til pornografi når de blir eldre (gymnasalderen), og at yngre gutter ser betydelig mer pornografi enn de eldre guttene. De yngre beskriver seg selv som mer positive til, interessert i – og nysgjerrige på, pornografi enn eldre gutter. Avtagende interesse og bruk av pornografi forklares blant annet med at guttene etter hvert blir lei av det. De sier at de har sett det samme så mange ganger før, og at det da ikke er like spennende lenger. De ser likevel pornografi innimellom, men da er det først og fremst for å raskt tilfredsstill seg selv seksuelt. De eldre guttene sier også at jo eldre de blir desto mer skjønner de at mye av det som vises i pornografien bare er ren fantasi. Noen uttrykker også at de etter hvert tenker mye mer på hvordan jentene i pornografien opplever det. Dette forklares med at de eldre guttene etter hvert får egne seksuelle erfaringer (debuterer seksuelt, får kjæreste o.s.v) som opptar dem i større grad. Med andre ord er det spesielt de guttene som enda ikke har debutert seksuelt som er den største gruppen av de som ser pornografi og som finner det mest interessant¹⁵⁸. Studien viser at jentenes interesse for, – og anvendelse av, pornografi derimot øker med alderen. Med andre ord skjer det et omvendt scenario når det gjelder det kjønns spesifikke bruksmønsteret. Motivene for å se pornografi er gjennomgående kjønns spesifikke; onani er det primære motivet for guttene, mens jentene først og fremst sier at de ser det for moroskyld eller av nysgjerrighet¹⁵⁹. De kjønns spesifikke bruksmønstrene forklares blant annet ut fra jentenes ambivalente forhold til å bli seksuelt opphisset av pornografi; ”kroppen reagerer, men de har vanskelig med å akseptere og tillate følelsen av opphisselse, blant annet på grunn av frykten for å stemples som vulgær/hore”¹⁶⁰.

¹⁵⁷ Mårtenson og Månsson, 2006:93

¹⁵⁸ Mårtenson og Månsson, 2006

¹⁵⁹ onani finnes også som motiv hos jentene, men fremstår ikke som det primære motivet. ”Unge, køn og pornografi i Norden, sluttrapporten:18

¹⁶⁰ ”Unge, køn og pornografi i Norden, sluttrapporten:19

5.4 kjærlighet og intimitet

Hva tenker unge jenter om parforholdet kontra ”singellivet”? Tv-serien ”sex og singelliv” er en amerikansk situasjonskomedie om fire single venninner i New York. Serien har vært vist på norsk tv. Den omhandler de ulike venninnenes seksualliv, som er like forskjellige som dem selv. Carrie blir ofte skuffet på kjærlighetsfronten, men finner stadig tilbake til en mann kalt Mr Big. Miranda er først og fremst opptatt av karriere og jobben som advokat, men har en trofast elsker. Charlotte drømmer om ekteskap og har høye, konservative moralske standarder for seg selv og de mennene hun møter. Samantha flørter og har sex med flere menn enn de andre venninnene til sammen, og mener at ”vi er i en tid der kvinner skal gjøre det menn alltid har gjort mot dem” (replikk i ”sex and the city”). Serien fremstiller kvinnenes syn på menn og seksualitet. Den viser tankene omkring sex, kjærlighet og intimitet ut fra disse unge, urbane, single kvinnenes perspektiv. De tenker på,

- snakker om og har sex mens de leter etter drømmemannen. De er frittalende og usensurerte og dette resulterer i replikker som:

- ” Du må komme deg online, søta. Selv om det bare er for pornoen” (Samantha)
- ” Jeg tror ikke hun er lesbisk, hun gikk bare tom for menn” (Charlotte)
- ”Menn har det samme forholdet til balla sine som vi har til veskene våre. De er små, men vi hadde følt oss nakne uten” (Carrie)
- ”Ex-sex kan være deprimerende. Hvis det funker, begynner du å savne ham. Hvis det stinker, angreer du” (Samantha)

Alle informantene hadde sett serien. Jeg spurte dem derfor: *Hva synes dere om livene de lever? Fremstilles singellivet som noe spennende?*

- *Ja kanskje for en stund, men de er jo ute etter å finne en mann...å finne kjærligheten*
- *De har nok et spennende liv en stund, men ikke hele livet... før de finner den rette så...*
- *Når man blir eldre har man behov for å slå seg til ro, tror jeg*
- *Samantha, hun går jo fra mann til mann hele tiden...det er ikke drømmelivet*
- *Nei men hun virker jo veldig bestemt da og er ikke redd for å feile... Hun har jo veldig god selvtillit...litt sånn ”ingen kodd med meg” liksom*

I tv-serien er Samantha en ihuga feminist som er opptatt av likestilling, også når det gjelder det seksuelle. Hun er aktiv på sjekkefronten og har en mengde sexpartnere og one-night-stands, og hun er absolutt av de som ”spiller på sex”.

I: *Tror dere det er mange som tenker og lever som Samantha i dagens samfunn?*

- *Ja, jeg tror det er flere og flere...det er jo mange flere som er single i dag enn før, nå er jo det helt vanlig*

- *Ja, også tror jeg det er mange som er veldig opptatt av sex selv om de ikke har kjæreste... nå trenger man ikke ha kjæreste for å ha det, det er liksom lov... jenter har også lov å vise at de liker sex på en måte...*

- *Det er jo mye sexpress i samfunnet og samtidig er det kanskje vanskelig å finne den rette... kanskje mer vanskelig enn før, nå kan man vente lenger liksom...man trenger ikke å gifte seg med den første og beste...det er nok mange som leter lenge etter den rette og da blir det jo litt sånn...ja, et slags sånn "sex og singelliv"*

- *Kanskje ikke akkurat sånn som Samantha (latter)*

- *Nei, det er jo kanskje litt drøyt...men hun er jo tøff da, hun gjør jo som hun vil*

- *Det er i hvert fall vanskelig å finne den rette hvis du ikke vil ha sex før ekteskapet, alle skal liksom ha det i dag...(latter)...De som vil vente med sex til de gifter seg har ikke så mange å velge mellom til slutt (latter)...*

Hva tenker ungdom om ekteskapet? Står tanken om bryllup fremdeles sterkt, selv om realiteten på mange måter tilsier en oppløsning av denne tradisjonen? Eller er skillsmissestatistikken, med sin betydelige økning i antall skillsmisser de siste årene, grunn nok til å ha mistet troen på ekteskapet? Mange av eventyrene som barn tidlig får kjennskap til dreier seg om "den store kjærligheten", - prinsessen som møter prinsen. De viser hindringer og kamper som må bekjempes for at gutten skal få jenta (eller omvendt), - og den lykkelige slutten med bryllup og "så levde de lykkelig(...)". Eventyrene/historiene lever videre fra generasjon til generasjon, med stort sett samme form og innhold, selv om samfunn/kulturer endres. Kjærlighetsforholdet mellom gutten og jenta blir allerede presentert i litteraturen for barn og i eventyrene er bryllupet og ekteskapet en naturlig del av dette forholdet. Dersom man spør barn om hva det vil si å være kjærester vil man fremdeles ofte få høre at "det er når man gifter seg". Bryllup er noe mange barn og unge forbinder med voksenlivet og "den store kjærligheten", - kanskje også de som har opplevd skillsmisser eller at foreldrene aldri har bodd sammen. Er ekteskapet fremdeles inkludert i ungdommenes fremtidsplaner, til tross for at skillsmissene har blitt mange og kjernefamilien (mor, far og barn) ikke er det vanlige? I gruppeintervjuene mine spurte jeg

jentene om hva de tenkte angående ”den store kjærligheten” og ekteskapet. Her er noe av det de sa:

- Jeg vil gifte meg!

- Jeg også, det tror jeg alle vil...

- Man vil jo finne drømmemannen.

- Ja, men det er mange som skiller seg...man kan være redd for at det skjærer seg og derfor ikke ville det. Noen tenker sånn også...

- Ja, det er jo bare å skrive under på et papir så er man skilt!

- Jeg tror at de fleste vil gifte seg...eller drømmer om det i hvert fall...

Det påpekes at det er mange som skiller seg, - og at dette kan bidra til en viss frykt for å inngå ekteskap. En av jentene sier at det er fort gjort å skille seg dersom man ønsker det (”bare en underskrift på et papir”). Ekteskapskontrakten betraktes altså som mindre bindende, og dette kan gjøre ekteskapet mindre attraktivt (frykt for at det skjærer seg siden terskelen for å skilles er lav). Samtidig kan dette også tenkes å være en årsak til at mange fremdeles gifter – og skiller seg, - man kan jo forlate det når som helst dersom det ikke fungerer. Til tross for skillsmissestatistikkene og ekteskapets dårlige odds, så står tanken eller drømmen om ekteskapet fremdeles høyt hos mine informanter. En av jentene sier at hun tror alle/de fleste vil gifte seg, - at de drømmer om det selv om det ikke nødvendigvis vil komme til å skje. Med andre ord ser ekteskapstradisjonen fremdeles ut til å ha en sentral plass i unge jenters tanker, drømmer og håp for fremtiden, selv om dens rolle i realiteten på mange måter ser ut til å være svekket, eller visket ut. I denne sammenheng var jeg også interessert i å vite hva jentene tenkte om kjæresteforhold i deres alder.

I: Hva er det ”perfekte” kjæresteforholdet for dere? Hva er viktig i et kjæresteforhold?

- At jeg kan være meg selv!

- Ja, og at han også er det...at det ikke er sånn at man ikke tør å vise hvem man er...sånn orntlig...man er bare opptatt av hva den andre tenker hele tiden og vil være best mulig, da er man liksom ikke helt seg selv...

- Man vil slippe å anstrenge seg liksom.. ikke tenke så mye på hva den andre mener, men bare være den man er...på en måte...og si hva man vil uten å tenke så mye over det

- Også må man kunne stole på hverandre. Det kan ikke være sånn at man ikke vet helt hvor man har hverandre og blir utrygg...

- Nei, jeg må liksom vite at det aldri er noen andre...at han ikke er sånn at han flørter med alle andre også...

- Jeg må være komfortabel med meg selv i et forhold... ikke gå rundt og være stressa hele tiden eller redd for at han skal gjøre det slutt og sånn...

Jentene fremhever her at noe av det de setter høyest i et kjæresteforhold er å kunne "være seg selv". De kan tolkes dit hen at de ikke opplever å være seg selv fullt og helt, - eller sånn "orntlig", når de bare er opptatt av hva guttene tenker og mener. De synes også det er anstrengende å hele tiden måtte tenke på å være best mulig, med andre ord å ikke tørre å vise seg selv i frykt for at det ikke er bra nok. Kanskje er dette et tegn på at jentene føler et slags press når det gjelder dette til vanlig?

Til slutt vil jeg trekke frem jentenes svar da jeg stilte spørsmålet:

I: Tenker dere ofte over hvem dere er eller hvordan dere ønsker å være?

- Ja..

- Man stiller på en måte krav til seg selv og vil ha tilbakemelding på om man er sånn eller ikke...så blir man jo skuffet hvis man ikke føler at man er sånn som man vil være...

I: Kan dette være litt vanskelig? Er det mye å tenke på av og til?

- Ja...det kan være mange ting å tenke på selv om det egentlig ikke er det også...indirekte så er det jo det på en måte...man tenker jo egentlig på det hele tiden...selv om man ikke er så bevisst på det bestandig...kanskje...

6 Avslutning

6.1 Er det tradisjonelle normer, nye normer eller begge deler som gjelder?

Hvilke verdier og normer er det som gjelder i dagens samfunn? Hva oppfattes som meningsfullt og viktig i ungdommers liv? Thomas Ziehe bruker begrepet *kulturell frisetting*, med dette mener han at det ikke lenger er like selvsagt at ungdom orienterer seg mot gamle livsformer som tidligere ga livet struktur, mening og innhold. Han mener at det ikke lenger er like naturlig å finne svarene på hvordan livet skal/bør leves i de gamle tradisjonene. Han snakker om en *avtradisjoniserende* kultur, - at tradisjonene har mistet sin sterke rolle og kraft; identiteten er derfor noe det er opp til en selv å finne eller forme.

På grunn av samfunnsendringene, som seksualiseringen kan tenkes å innebære, er det ikke lenger like selvsagt at ungdom følger i tidligere generasjoners fotspor og de kan sies å orienterer seg i et kulturelt landskap med nye og flere valgmuligheter. I denne sammenheng har jeg undersøkt i hvor stor grad tradisjonene kan se ut til å være svekket når det gjelder spørsmål knyttet til seksuelle normer og verdier. Er det kanskje slik at mange av valgene til dagens ungdom fremdeles er knyttet til tradisjon og tidligere generasjoners holdninger og verdier på dette området? I følge min egen og andres empiri ser det ut som at jentene blant annet ikke vil ”spille for mye på sex”¹⁶¹. Årsaken til dette ser i hovedsak ut til å være risikoen, eller frykten, for å bli stemplet som ”laus”. Kan dette kanskje tyde på at tradisjonelle normer, - og kjønnsrollemønster, er godt forplantet i deres habitus¹⁶²? Til tross for blant annet seksualiserte bilder av jenter i media, ”glamourmodellenes” høye status, samt at seksualiserte iscenesettelser på nettet kan sies å ha blitt vanlig, så ser jentene fremdeles ut til å være varsomme med seksuelle preferanser i sine uttrykk. Dette bildet kan virke motstridende i seg selv; det er vanlig at jentene ”spiller på sex”¹⁶³ samtidig som det kan sies å være vanlig for jentene å ikke ville gjøre det. Slik kan bildet også tolkes ut fra mine informanternes fortellinger¹⁶⁴ Ungdommene står kanskje friere til å ta egne valg¹⁶⁵, men det trenger kanskje ikke nødvendigvis å bety at de ikke velger å gjøre som andre har gjort

¹⁶¹ Jf kapittel 5.1.1, 5.2 og 5.3.2

¹⁶² Jf Bourdieu

¹⁶³ i media, internett og ellers

¹⁶⁴ Jf kapittel 5.2.1, 5.3.1 og 5.3.2

¹⁶⁵ Jf Giddens; individualisering

tidligere? Med habitusbegrepet vektlegger Bourdieu reproduksjonen av normer og verdier fra tidligere generasjoner; at sosialiseringen dreier seg om internalisering og videreføring av tidligere generasjoners praksis. I følge denne teorien er det ikke menneskets refleksjon omkring handlingene, - en slags veloverveid handlingsplan, som ligger til grunn for atferden. Måten vi opptrer på tilegnes gjennom sosialisering på et kroppslig plan, ikke gjennom refleksjon. Butler bruker begrepet performativitet om hvordan språklige og kroppslige ytringer og uttrykk repeterer normene for kjønn og dermed er grunnlaget for sosial og kulturell kjønnspraksis. Kjønn har ikke en selvstendig væren, men gjenkjennes ut fra hvordan man kroppslig, atferdsmessig og språklig iscenesetter seg; man *gjør* kjønn¹⁶⁶. Tradisjonelle seksuelle normer kan på den ene siden se ut til å være kroppsliggjorte og kjønn kan se ut til å være performativt etablert hos unge jenter i dag. På den andre siden ser jentene ut til å være svært bevisste på sin atferd og samhandling med omgivelsene, - og på ulike valgmuligheter i denne sammenheng. Når de ”spiller på sex” kan dette tolkes som en valgfri handling som jentene bevisst bruker for å for eksempel være attraktive og få oppmerksomhet fra guttene. Det kan også tolkes dit hen at de iscenesetter seg på en måte som ikke repeterer de tradisjonelle iscenesettelsene. Kanskje kan seksualiseringen av det offentlige rom sies å ha bidratt til en slags omveltning av samfunnet/systemet innenfra, på grunn av blant annet motstridende kjønnsdiskurser, og at man slik kan se endringer? Kanskje kan ulike motstridende normer og iscenesettelser tyde på at jentene befinner seg i en slags omveltning eller brytning mellom tradisjon og endring i dag?

Vi formes av kulturen og i følge min egen og andres empiri kan kulturen på flere måter fremdeles sies å være tydelig preget av tradisjoner. Dette viser seg spesielt når det gjelder tradisjonelle kjønnsforskjeller i forhold til sjekking og flørting, jenters forhold til - og opplevelse av pornografi, jenters fremstilling av seg selv ut fra ideen om at de bør være ”sexy” også videre. Dagens samfunn og kultur har særpreg som er forskjellig fra tidligere generasjoners særpreg, men likhetene mellom kulturene og deres gjeldende normer eksisterer også. La oss ta synet på jenter og seksualitet som eksempel. Kan dagens unge jenter sies å være løsrevet fra tradisjonelle normer når det gjelder seksualitet? I følge både min egen og andres empiri har risikoen for å få negativ omtale, eller et ”dårlig rykte”, fremdeles mye å si for jentenes handlinger. De ønsker verken å være ”prippen” eller

¹⁶⁶ jf kapittel 3.4.3

”laus”¹⁶⁷. Dette begrenser selvsagt valgmulighetene. Selv om grenser overskrides og nye normer vokser frem så er kanskje tradisjonelle holdninger fremdeles godt synlige og innvirkende på ungdoms valg?

Studier¹⁶⁸ viser at den seksuelle debutalderen har blitt lavere. Kanskje kan dette indikere at jenter har mer sex enn tidligere og ikke minst at de er mer vågale når det gjelder sex og det seksuelle? Det ser uansett ut til at de fremdeles er nødt til å forholde seg til risikoen for å dømmes negativt ut ifra deres handlinger og holdninger på dette området¹⁶⁹. Sunket debutalder og endrede seksualvaner blant jenter kan tyde på endrete seksuelle script og visse normendringer. Det kan tolkes som tegn på at jenter har blitt mer promiskuøse og seksuelt frilynte, men det trenger ikke nødvendigvis å være tilfellet¹⁷⁰. Atferds – og normendringer kan tolkes som tegn på at kvinner har blitt mer seksuelt frigjorte, men risikoen for negativ bedømming og omtale ser fremdeles ut til å virke regulerende på ungdommenes seksuelle atferd, - dette gir kanskje grunn til å dvele ved spørsmålet om hvorvidt dagens kvinner kan sies å være seksuelt frigjorte eller ikke?

De seksuelle scriptene gir retningslinjer og kan betraktes som manus i den seksuelle sosialiseringen¹⁷¹. På den måten kan de sies å gjenspeile den seksuelle atferden blant ungdom i en bestemt kultur. De seksuelle scriptene blant dagens ungdom kan kanskje tenkes å være ganske annerledes enn for ti år siden på grunn av seksualiseringen; lett tilgjengelig pornografi, sexual storytelling og eventuelle majoritetsmisforståelser. Hva med motstridende seksuelle normer i denne sammenheng? Kanskje er det rett og slett problematisk å se eller snakke om hva som er ”vanlig” i dag?

I innledningen av oppgaven trakk jeg frem oppfatningen eller påstanden om at menn er frustrerte over svært ulike og motstridende forventninger til dem på det seksuelle området, og at jentene kan være både aktive og passive; at *de står fritt til å velge avhengig av hva de selv måtte ønske*. Kan det sies å være slik? I så fall: hva bør de velge? I følge min studie

¹⁶⁷ Jf ”Lagom er best”

¹⁶⁸ ”Ung i Norge”, 2002

¹⁶⁹ Jf egen empiri, samt Røthing

¹⁷⁰ Jf. Kapittel 2.6

¹⁷¹ Jf. Kap. 3.3.1

kan valgene sies å baseres på forventninger til dem om å være både aktive og passive.
Dette må vel kanskje kunne sies å være svært ulike og motstridende forventninger?

Litteraturliste:

Bauman, Zygmunt (2003). *Flydende kærlighet*. København 2004: Hans Reitzels Forlag AS

Bourdieu, Pierre (1998), *Den maskuline dominans*. Oslo 2000: Pax Forlag AS.

Bourdieu, Pierre, *Meditasjoner*. Oslo 1999: Pax Forlag AS.

Bourdieu, Pierre, *Distinksjonen*. Oslo 1995: Pax Forlag AS.

Eriksen H., Thomas, *Røtter og føtter. Identitet i en omskiftelig tid*. H. Aschehoug & Co.

Erikson (1968), *Identitet, ungdom og kriser*. København 1971 og 1992: Hans Reitzels Forlag AS.

Foucault, Michel. *Seksualitetens historie 1. Viljen til viten*. Pax Forlag 1999.

Frønes, Ivar, *De likeverdige. Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. Gyldendal Norsk Forlag AS. 2002

Giddens, Anthony (1992), *Intimitetens forandring*. København 1994/2003: Hans Reitzels Forlag AS

Giddens, Anthony (1989,1993), *Sociology*. UK: Blackwell Publishers

Gray, John (1993), *Menn er fra Mars kvinner fra Venus*. 2007 N.W. DAMM & SØN AS

Thuen Harald, Sveinung Vaage. *Oppdragelse til det moderne*. Universitetsforlaget AS 1989.

Imsen, Gunn (1991). *Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi*. TANO AS

Krange Olve, Tormod Øia, *Den nye moderniteten. Ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo 2005: J.W. Cappelens Forlag AS

Kvale, Steinar. *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2001

Lorentzen Jørgen, Wencke Muhleisen, *Kjønnsforskning*. Oslo 2006: Universitetsforlaget

Macionis J. John, Ken Plummer. *Sociology. A global introduction*. Pearson Education Limited 2005.

Mårtenson L. Lotta, Sven – Axel Månsson (2006). ”Sex øver allt, typ?!”
FORLAGSHUSET GOTHIA.

Nygaard, Thomas (1995). *Den lille sosiologiboka*. Universitetsforlaget AS

Paulgaard, Gry. *Identitetskonstruksjoner – hvor langt rekker de?*. Tidsskrift for ungdomsforskning 2006, 6(1):67-88

Pedersen, Willy. *Nye seksualiteter*. Universitetsforlaget 2005.

Pedersen, Willy. *Ungdom er bare et ord*. Universitetsforlaget AS. 1994.

Plummer, Ken (2003), *Intimate citizenship*. University of Washington Press.

Prieur Annick, Arnhild Taksdal. *Å sette pris på kvinner*. Oslo 1989: Pax Forlag AS.

Prieur, Annick (2002). *Frihet til å forme seg selv?* Kontur, nr. 6

Rudberg, Monica (1997). *Kjærlighetsartikler*. Tano Aschehoug.

Røthing, Åse. ”Det samme” er ikke ”det samme”. Tidsskrift for ungdomsforskning 2002, 2(1):21

Tidsskrift for ungdomsforskning. Årgang 4. Nr. 2 – 2004. Fagbokforlaget.

Tidsskrift for ungdomsforskning. Årgang 6. Nr. 2 – 2006. Fagbokforlaget.

Træen, Bente. *Ungdom og seksualitet*. Ad Notam Gyldendal 1995.

Unge, køn og pornografi i Norden. Mediestudier. Tema Nord 2006:544. Norden

Unge, køn og pornografi i Norden. Kvalitative studier. Tema Nord 2006:545. Norden

Unge, køn og pornografi i Norden. Kvantitative studier. Tema Nord 2006: 546. Norden

Unge, køn og pornografi i Norden. Sluttrapport. ANP 2006:749. Norden

Kilder fra internett:

”Ung i Norge 2002”: <http://www.nova.no/subnet/UngiNorge/unginorge2002.htm>

Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls: Executive Summary.
<http://www.apa.org/pi/wpo/sexualizationsum.html>

Vedlegg:

Intervjuguide:

Likestilling, kjønn og makt

- kjønnete mønster for sjekking og flørting?:

- 1) Sjekker/ flørter jentene og guttene like mye?
- 2) Er det guttene el. jentene som oftest tar initiativet? / Er det guttene som sjekker opp jentene, omvendt el. begge deler?
- 3) Er det greit at en jente flørter eller roter med mange? Er det greit at en gutt gjør det? Hvorfor/hvorfor ikke? Evt. forskjell?
- 4) Hva må til for at en jente skal stemples som "lett på tråden"/ "horete"? Gjelder det samme for guttene?
- 5) Hva er det du ser etter hos en kjæreste? Tror du gutter og jenter ser etter det samme, - evt. hva tror du guttene/jentene ser etter?
- 6) Forventes det at jenter skal være seksuelt frigjorte/erfarne eller skal de være seksuelt uerfarne? (Positivt eller negativt å ha mye seksuell erfaring?) Tror du det er forskjeller på hva gutter og jenter mener her?

Seksualiseringen av det offentlige rom

- positive og negative sider ved åpenheten omkring, - og fokuseringen på, sex /seksualitet?

- 7) Føler du at åpenheten omkring sex/ seksualitet er positiv, - evt. hvordan/hvorfor?
Er det negative sider ved det, - evt. hvilke?
- 8) Hvordan / i hvor stor grad tror du jenter påvirkes av fokuseringen på sex i media, blader, musikkvideoer osv.? (meninger, holdninger, atferd, utseende, klær, uttrykk....?)
- 9) Hvordan opplever du fokuseringen på sex/seksualitet? Hva tenker du om det?
- 10) Føler du at media skaper et bilde av at jenter skal være seksuelt erfarne, attraktive osv.?
Evt. hvis ja; på hvilken måte? Tror du dette påvirker gutters og jenters holdninger og forventninger når det gjelder sex, - evt. på hvilken måte? Positivt/negativt?

Rollemodeller/idealer

- er kvinneidealet forandret, - i så fall: positivt eller negativt?

11) Kan du nevne en jente eller dame som du ser opp til eller kunne tenke deg å være?

Hvorfor henne?

12) Hvordan opplever du at jenter/damer skal være i dag? Positivt/negativt?

13) Tror du at ting er annerledes for deg enn for f.eks. mammaen og mormoren din?

Hvorfor/hvorfor ikke? Evt. hva er likt/ulikt?

14) Er fokuset på sex i samfunnet negativt eller positivt for jenter/kvinner? Hvordan?

15) Hva vil du si har størst påvirkning på deg/dine valg i forhold til hvordan du vil være?

Informasjonsskriv:

Forespørsel til ungdom om å delta i intervju

Jeg er mastergradsstudent i pedagogikk ved universitetet i Tromsø og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er *Jenter og seksualitet i brytningene mellom ulike normer i dagens samfunn*.

Jeg vil undersøke hvilke normer som ser ut til å gjelde for unge jenter i dagens samfunn. Det snakkes om en seksualisering av det offentlige rom; at det har blitt mer åpenhet omkring sex/seksualitet, men også om at det fokuseres mer på sex/det seksuelle i dagens samfunn. Kanskje kan dette avspeiles i unge jenters opplevelse av seksualitet og ikke minst normene som gjelder på dette området? I samtalen vil jeg benytte båndopptaker og ta notater. Intervjuet vil ta ca. 1 time og vi blir sammen enige om tid og sted. Det er frivillig å delta i intervjuet/prosjektet og du har mulighet til å trekke deg fra det når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du velger å trekke deg vil alle innsamlede data om deg bli slettet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes så snart oppgaven er ferdig (innen utgangen av 2007).

Dersom du har lyst til å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på mobil 41806961/ hjem 77658583, eller du kan sende meg en e-post til

Du kan også kontakte min veileder Gry Paulgaard ved institutt for pedagogikk (UiTø) på telefon

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Siri Skommessvik

